

Мр МАРИЈАНА МАТОВИЋ
Градска библиотека
„Владислав Петковић Дис“, Чачак

УДК 027.1 Филиповић М.

ТРАГОМ ЗАПИСА МИЛИВОЈА ФИЛИПОВИЋА

*Осћаваљати размака бело̄
Ван харџије – у судбини,
И поглавља живо̄ша цело̄
Бележити на марџини.*

(Борис Пасџернак, Није лепо знаменит бити)

Сажетак: Тема рада формулисана је на основу свакодневног стручног рада са легатом – завештаном личном библиотеком учитељског брачног пара Миливоја (Равна Гора, 1871 – Чачак, 1941) и Божидарке (Лазовић) Филиповић (Чачак, 1874 – Београд, 1959), који већ пуних шест деценија баштини Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“ у Чачку. Смештена у Научном одељењу, ова непоновљива, уникатна и хронолошки заокружена библиотека целина од око 4000 изванредно очуваних монографских и серијских публикација, представља културно добро од великог значаја за српску културу јер аутентично сведочи о личности власника и духу времена у коме је настајала. Посебан куриозитет легата и изазов за истраживаче представљају драгоцене Миливојеве маргиналије, које су у почетној фази стручне обраде за капитални *Каша-ло̄ леџата Миливоја и Божидарке Филипивић*. У овом раду приказане су основне карактеристике легата и избор од 20 библиографских јединица са исцрпним описом Миливојевих маргиналија.

Кључне речи: Миливоје и Божидарка Филиповић, легати, каталог легата, спомен-библиотека, лична библиотека, библиотека целина, маргиналије, Први светски рат

У 2008. години град Чачак обележио је неколико значајних јубилеја – шест векова првог помена свог данашњег имена у документима Дубровачког архива (1408–2008), 160 година од када су „Господа Чиновници и Грађани Чачанскиј одушевљени за просветомъ, сачинили ‘Дружество Читаня Србско-Славенскиј Новина у Чачку’“, једно од првих у Србији (1848–2008) и 60-годишњицу пријема легата Миливоја и Божидарке Филиповић (1948–2008), знаменитости чачанске Библиотеке и града Чачка у којој је похрањена читава српска, али и добар део европске и светске књижевне и научне мисли.¹

Формирана зналачки и са ретком посвећеничком страшћу, Филиповићева спомен-библиотека, јединствена у Западној Србији, пружа одличан преглед издавачке продукције у Србији с краја 19. и у првој половини 20. столећа, а уједно и државних и приватних штампарија и књижарница које су у то време биле међу најагилнијим српским издавачима.² На основу

¹ О животу брачног пара Филиповић и историјату њихове личне библиотеке, без које је незамислив било какав озбиљан истраживачки рад, објављивани су бројни текстови у периодици: *Градац* (1968, 1980), *Насћава и васиљшање* (1968), *Дисов гласник* (1973), *Изворник* (1989), *Чачански глас* (1932, 1968, 1971, 1991, 1997, 2002), *Чачанско огледало* (1991), *Чачанске новине* (2006), *Глас библиотеке* (1988, 1991, 1996), *Дисово пролеће* (1976, 1989, 1990, 1991, 1999, 2008), *Расковник* (1988), *НИН* (1992), *Бележница* (Бор, 2003), *Зборник радова Народног музеја XXXV* (Чачак, 2005), *Колекције у библиотекама* (Београд-Крушевац, 2008), *Art 032* (2008), као и у монографским публикацијама: *Чишљалишта и библиотеке у Чачку : (1847-1987)* (Чачак, 1987), *Рајсни дневници Ужичана : 1912-1928*. (Ужице, 1995), *Добриња* (Београд, 1995), *Прилике, Дубрава и Радаљево* (Чачак, 2002), *Чачак и Чачани некад* (Чачак, 2002), *Моравичке школе и учишћељи у XIX веку* (Ивањица, 2005) итд., а снимљено је и неколико радио и ТВ емисија.

² Занимљива карактеристика већине предратних издања је адреса, одштампана поред назива издавача и, чешће, штампарије (чак и оних који су „пређе“ били власници појединих штампарија и ранији називи појединих улица, нпр. *Штампа Ч. Стефановића преко од „Руског цара“*), неретко и са тада двоцифреним, троцифреним и четвороцифреним бројевима телефона (*Фабрика кућица, књижа и штамарија Боривоја Милановића Београд Бранкова бр. 20 Телефон бр. 55-4*). Поред Београда, Новог Сада, Ниша, Крагујевца, Чачка, Ужица, Шапца, Вршца, Суботице, Панчева, Пожаревца, затим Бања Луке, Загреба, Осјека, Скопља и других градова Краљевине СХС, односно Краљевине Југославије, у легату се налази и изванредан број издања на српском језику из Софије, Будимпеште, Солуна, Париза, Крфа, Женеве..., те импресуми представљају прворазредну грађу за историју српског издаваштва и штампарства.

Импозантан је, али не и коначан, списак реномираних престоничких, као и других више или мање познатих издавача и штампарија из читаве земље, активних до Другог светског рата. Овде су прецизно наведени према редоследу прегледа и обраде публикација, тј. према њиховом распореду у ормарима. Највише их је у Београду: Издавачка књижарница Геце Кона (Издавачко и књи-

прецизног датума и места куповине које је Миливоје бележио на насловним странама већине својих књига, може се сагледати и снабдевеност књижара у свим местима у којима је заједно са Божидарком службовао или у

жарско предузеће Геца Кон а. д., Издавачка књижара Геце Кона, Геца Кон и комп. (Београд-Загреб-Сарајево-Цетиње)), Књижарница С. Б. Цвијановића (Књижара С. Б. Цвијановића), Књижарница Рајковића и Ђуковића, Дворска књижара Мите Стајића (Дворска књижарница Мите Стајића), И. Ђ. Ђурђевић (Београд-Сарајево), Свесловенска књижарница М. Ј. Стефановића, Издавачка књижара Бранислав Церовић-Ајхштет, Француско-српска књижара А. М. Поповића, Књижара „Ла Франс“ Драгољуба С. Тешића, Издавачка књижарница „Напредак“ (Издавачка књижара „Напредак“), Издавачка књижара „Препород“, Књижарница Здравка Спасојевића (Књижара Здравка Спасојевића), Друштво словенске узајамности, Српска краљевска академија, Издавачко предузеће „Привредник“ Жив. Д. Благојевића, Издавачка задруга Политика и друштво С. О. Ј., Социјалистичка књижара „Тудовић“, Издање „Иво Видовић“, Светлост, Издавачки завод „Млада демократија“, Штампарија Петра Ђурчића (Печатња Петра Ђурчића), Свесловенска књижарница М. Ј. Стефановића и друга (Издање Свесловенске књижаре М. Ј. Стефановић и друг), Руско одељење Друштва словенске узајамности „Доситије Обрадовић“, Професорско друштво, Издавачко предузеће Народна просвета, Издавачко-просветна задруга С. О. Ј. (ИПРОЗ), „Едиција“ а. д., Графички институт „Народна мисао“ а. д., Произвођачко-издавачка задруга „Слобода“, Савез Сокола Краљевине Југославије – Просветни одбор, Књижарница Фрање Баха, Паневропска унија у Краљевини Југославији, „Милош Велики“ – Штампарија Бојовића и Мићића, Штампарија и цинкографија „Време“, Државна штампарија, Народно дело, Штампарија С. Хоровица, Штампарија Драг. Грегорића, Штампарија „Привредни преглед“, Штампарија „Давидовић“ (Штампарија „Давидовић“ Павловића и друга), Електрична Нова трговачка штампарија, Штампарија Савића и Комп. (Штампа Савића и Комп., Издање Савића и Комп.), Удружење рез. официра и ратника (Штампарска радионица Мин. војске и морнарице), Књижара Сретена Ђорђевића, Књижара Косте Јов. Михаиловића, „Народна самоуправа“ а. д., Словенска школа, Граfiчки umetnički zavod „Planeta“ (Графички уметнички завод „Планета“), Просветно-хумано друштво „Покров Пресвете Богородице“, Државна штампарија Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, Нова електрична штампарија Петра Јоцковића, Уредништво Ратника, Руски архив, Удружење Ваљеваца и Ваљевки у Београду, М. Михајловић, Задужбина Илије М. Коларца, Штампарија „Млада Србија“, Коларчев Народни универзитет, Издање и штампа Павловић и комп., Нова уметничка штампарија „Змај Јова“, Штампарија М. Карића, Модерна штампарија „Вук Караџић“, Географско друштво, „Недеља“, Живот и рад, Издавачка књижарница Томе Јовановића и Вујића, Удружење пријатеља Велике Британије и Америке у Југославији, Издање Штампарије Павловић и Комп., Књижарница Лазара Ђ. Тришића, Задужбина Димитрија Стаменковића, Издавачко-књижарско предузеће „Звезда“ (Издавачко предузеће „Звезда“), Zadruga profesorskog društva (Задруга професорског друштва), Југо-исток, Nolit, Министарство народног здравља, Напредак (Земун-Београд-Панчево), Краљевско-српска државна штампарија, Штампарија „Доситије Обрадовић“, Земунска штампарија Главног савеза српских земљорадничких задруга у Београду, Издање књижаре Велимира Валожича,

која је путовао, па и у предратном Чачку у првим деценијама 20. века, а нарочито од 1926. године, када Филиповићи као пензионери купују кућу у центру Чачка (ул. Синђелићева бр. 10) и подносе званичну молбу општини

Време, Народна књижница, Издање књижаре Токе Анастасијевића у Београду, Издање Одбора за прославу Филипа Вишњића, Издавачко предузеће Браћа Грузинцеви (Београд-Нови Сад), Српска књижевна задруга, Издање књижаре Свет. С. Дебељевића, Издање Библиотеке Младост, Издање штампарије „Балкан“, Издање Свесловенске књижаре М. Ј. Стефановић и друг, Штампарија К. Грегорића и Друга, Издање социјалистичке књижаре, Издање књижаре М. Ив. Живковића и Комп., Штампарија „Југославија“, Парна радикална штампарија, Време, Парна штампарија Д. Димитријевића, Штампарија Св. Николића, Штампарија Краљевине Србије, Државна штампарија, Штампарија Напредне странке, Прва електрична народна штампарија Љуб. Ј. Бојовића, Штампарија Народ. радикалне странке, Издање задужбине И. М. Коларца, Државна штампарија Краљевине Србије, Штампарија Професионал. Занатл. Удружења, Електрична штампарија Павловића и Стојановића, Управа и администрација Народног дела, Издање социјалистичке књижаре, Штампарија „Св. Сава“ М. Сладековића, Издавачка књижарница Напредак, Штампарија Гавр. Давидовића и Комп. (Штампарија „Бранко Радичевић“ Гавр. Давидовића и Комп.), Издање Редакције „Наше Ново Доба“, Нова електрична штампарија Петра Јоцковића, Штампарија „Млада Србија“ Анђелковића, Штампарија Државне штампарије Краљевине Југославије, Друштво за васпитање и заштиту деце, Прва радничка издавачка задруга, Штампарија Ч. Стефановића, Штампарија „Народна самоуправа“, Издавачка књижарница „Рајковић“, Српска краљевска академија наука, Издање Вегетаријанског Друштва „Лав Толстој“, Издање Астрономског друштва Београд, Штампарија С. Хоровица, Штампарија „Мироточиви“, Српско геолошко друштво, Народни универзитет (Штампарија „Родољуб“), Друштво за подизање Института Николе Тесле и Одбор за прославу осамдесетогодишњице Николе Тесле, Друштво за сузбијање алкохолних пића, Штампарија књижаре „Скерлић“ „Графички институт“, Штампарија Милана Н. Илића, Штампарија Ђорђа Мунца и М. Карића, Штампарија Стојановића и Тимилића, Издање Штампарије Раденка Раденковића и Комп., Издање књижаре „Освиг“ Ђ. Т. Стефановић, Штампарија „Ђ. Јакшић“, Издање Професорске задруге, Штампарија Чоловић и Мацаревић, Издање Одбор за издавање дела Борисава Станковића, Издање књижаре Д. М. Ђорића, Издање „Будућности“ – „Смиљев“ Штампарија Пере Тодоровића и многи други.

Издавачи из осталих градова су: Друштво „Просвета“, Издање књижаре и штампарије Николе Н. Пијукковића, Издање и штампа Прве српске штампарије Ристе Ј. Савића, Штампарија „Obod“ Ј. Karić, Izdanje Oblasnog odbora Aero-kluba Sarajevo (Сарајево), „Застава“ деон. друштво за издавање српских књига и новина, Штампарија Учитељског деоничар. Друштва „Нагошевић“, Српска народна задружна штампарија, Штампарија А. Пајевића (Издавачка књижарница и штампарија А. Пајевића), Матица српска (Нови Сад), Издање књижаре „Славија“ (Нови Сад-Скопље), Нова Европа, Tiskara Hrvatske stranke prava d. d., Naklada knjižare „Zabavne biblioteke“, Vinoza nakladni zavod, Издање Владимира Лазовића (Загреб), Коло Пољско-југословенске лиге, Штампарија и књиговежница Крајинчанац, Turističko društvo „Jug“, „Немања“ задужбинска штампарија Вардарске бановине, Карацић, Издавачка књижарница „Славија“ (Ско-

чачанској да постану њени житељи,³ до окупације и изненадне Миливоје-ве смрти 1941, када је легат дефинитивно хронолошки заокружен. У ширем смислу, ова библиотека целина спада у *рејску*, делимично и у *сџару књигу*, будући да је осам публикација штампано пре 1867. године, са појединим раритетним издањима која нису регистрована ни у *Српској библиотеграфији : књиже : 1868–1944, књ. 1–20* (Београд, 1989–2008).

Посебан куриозитет легата су Миливојеве краснописне *маргиналије*, аутентично сведочанство истанчаног читалачког укуса и изванредне ерудиције сеоског учитеља, некада једне од најцењенијих професија у Срба. Изузетан књигољубац пред чијом се личном библиотеком од око 4000 ванредно очуваних монографских и серијских публикација и данас остаје без даха, Миливоје је на белинама својих књига и у сачуваном оригиналном *Кашалогу* сачинио детаљне персоналне библиографије највећих српских и светских умова, својеврстан *ујушно-информативни систем* коме нису дорасли ни многи данашњи библиотекари.

На већини књига, лепим и читким рукописом, сачувана је *аналитичка обрада* изненађујућег обиља података које је овај занимљиви човек оставио као залог за будућност: прецизни подаци о местима и годинама ро-

пље), Електрична Штампарија Славка Г. Поповића и сина, Штампарија Стевана Матића (Чачак), Књижара Мих. М. Ђурђевића, Народни универзитет Шабацке народне књижнице и читаонице (Шабац), Књижара и штампарија Јована Радака, Накладна штампарија (Велика Кикинда), Српска манастирска штампарија (Сремски Карловци), Штампарија „Св. Цар Константин“ (Штампарија и књиговезница „Св. Цар Константин“), Српска краљевска државна штампарија, Електрична штампарија и књижара Ђ. Мунца и Б. Валожича (Ниш), Штампарија „Напредак“, Наклада књижаре Браће Јовановића (Панчево), Издање и штампа Штампарије и књиговезнице „Зета“ (Подгорица), Штампарија Звонимир Јовић и Комп. (Бања Лука), Књижарско-издавачки завод „Напредак“ (Смедерево), Штампарија Михаила Костића (Пожаревац), Одбор за подизање споменика борцима палим на Мачковом камену (Крупањ), Штампарија „Св. Сава“ (Пирот), Издање и штампа Славка Г. Поповића и Сина, Санитетски одељак Начелства Округа ужичког – Штампарија Ј. Ђ. Тришића, Ужичко планинско друштво – Штампарија Сл. Г. Поповића (Ужице), Књижара Миленка Митровића (Краљево), Издање књижарнице Јове Карамата, Штампарија Јована Пуљо (Земун), Издавачка књижарница Пахера и Кисића (Мостар), Штампарија „Вук Караџић“, Штампарија Рад. Јовановића (Крагујевац), Градска штампарија (Суботица), Штампарија „Ђ. Јакшић“ (Зајечар), Штампарија Павла Фер. Плајца, Штампа М. Јевтића (Велики Бечкерек), Штампарија Ђурђевића и Гилића (Јагодина), Издање Јована Ђуричића-Биорца (Рума) – Штампарија Ђорђа Ивковића (Нови Сад), Штампарија Јов. Ј. Молнара (Ваљево), итд.

³ Мада су на појединим примерцима и много ранији датуми, који сведоче о претходним Миливојевим доласцима у Чачак, на пример: *12. новембар 1919. Чачак*, у књизи *Горски вијенац владице црногорскога Пејтра Пејтровића Његоша*, у Биограду 1912 (МФ 308/IV1).

ђења и смрти аутора, мало познате занимљивости из живота знаменитих личности, детаљни библиографски подаци о публикацијама у којима је обрађена тема одређене књиге, стварни догађаји и ликови који су инспирисали настанак неког књижевног дела, разни научни и статистички подаци и још много тога.⁴

До сада само делимично истражено Филиповићево књижно благо карактерише и приличан број *адлиџаџа*, по неколико публикација обједињених накнадним повезом у складу са вољом власника, не увек према персоналној или тематској сродности. Прецизне пописе свих адлигата повезаних у једној књизи Миливоје је бележио на прелиминарној или насловној страни.

У појединим публикацијама налазе се педантно исечени и пресавијени или залепљени исечци, па и комплетни фељтони објављивани у тадашњој штампи, са приказима књига у које су убачени или о темама и личностима на које се те књиге односе. Сачуване су и разне дописне карте (нарубенице за књиге, честитке издавача на чије је књиге Миливоје био претплаћен), позивнице и слично,⁵ што представља својеврстан *скривени press-clipping* и посебну занимљивост легата.⁶

⁴ Једна од бројних занимљивости је и списак пренумераната из читаве Србије на књигу Ернста Хекела *Природна историја њосџања* (Београд, 1875), у коме су заступљени и Чачани: Г. И. Чолак-Антић мајор и бригадир, И. Црвчанин и Ј. Шурдиловић судије, М. Дунић помоћник, С. Шумкарац руковач штедионице, М. Лукић секретар, С. Костић секретар, С. Поповић свештеник, В. Филиповић, професор, С. Попадић супленат, Д. Петровић цртач, Д. Селаковић поручник инжењерски, Лепосава Св. Бркићка, В. Ђорђевић писар, А. Петронијевић, С. Лекић и Г. Поповић писари, Р. Тодоровић учитељ, Д. Тајсић и П. Лазаревић практ., Фердинанд Крен и В. Ивановић трговци, Д. Јовановић кафетџија, Т. Шибанац бојаџија, К. Ђорђевић берберин, уписани код г. Чекића судије.

⁵ У једној књизи пронађена је позивница *Месног одбора Друштва Црвеног крста у Чачку*, адресирана са: *Миливоју Филиповићу, учишћељу у џензију | Чачак*. Поред печата Одбора Црвеног крста налазе се поштански печати: *Чачак | 25. II. 1932.* и *Чачак | 26. II. 1932.* Позивница обавештава Миливоја и Божидарку да „*Месни одбор Друштва Црвеног Крста у Чачку џиређује на дан 6. марта ш. џ. њо новом у сали хошела „Крен“ своју џодишњу ВЕЛИКУ ЗАБАВУ са изгранком и одабраним џрограмом у корисџ својих џлеменишџх заџаџака. Умољаваше се да као џријашељ „Црвеног Крста“ изволише џосеџишџи са Вашиом џошџованом џородицом ову забаву и шџме извршише своју џовечанску и џаџриошџску дужностџ. Улазница доборовољни џрилоџ. Почешџак забаве у 8 часова у вече. Уђрава. 1. марта 1932. џод. Чачак. ПРОГРАМ I: 1) Поздравна реч џредседника Месног Одбора Црвеног Крста џ. Др. Раг. В. Теодосјевића; 2) „Леџи Јуриџ“ Од Водойивца. – Бас соло уз џрашџњу хора ученика Чачанске Гимназије; 3) „Мале џраље“. – Рџџмичке вежбе изводе ученице Чачанске Основне Школе; 4) „Оџераџија“ од Вој. Илића-Млађеџ. – Декламује Милуџишџ Јаснић, уч. VII. Раз. Чач. Гимназије; 5) „Бранково коло“ од Ј. Пачу-а. – Изводе учени-*

Структура леђа

О Миливојевом изузетном познавању библиографске науке и научним областима које су превасходно биле предмет његовог интересовања сведочи и сачувани оригинални *Кашалоџ* у коме је аналитички обрадио све монографске и знатан број периодичних публикација. Монографије систематизује у 20 група: педагогија и филозофија, историја Срба и биографија, историја општа и биографија, географија и етнографија, путописи, филологија и историја књижевности, природне науке, лекарска књижевност и хигијена, политичка књижевност, позоришна дела, песништво (оригинално), песништво (преводи), лепа књижевност (оригинална), лепа књижевност (преводи), војна књижевност, књиге о Балканском рату, књиге о Светском рату, разна књижевност, књиге Српске књижевне задруге (43 кола), „Забавник“ Српске књижевне задруге, „Поучник“ Српске књижевне задруге, Списи Вука Стефановића Караџића. Периодичне публикације систематизује у 50 група: *Ошацибина* (129 свезака у 32 књиге), *Годишњица Николе Чујића* (48 свезака у 48 књига), *Дело* (72 књиге), *Српски књижевни гласник* (Стара серија – 32 књиге; Нова серија – 62 књиге), *Етнографски зборник – Насеља и њорекло сџановништва* (20 књига), *Етнографски зборник – Живош и обичаји народни* (7 књига), *Мисао* (42 књиге), *Брасиво* (Стара серија – 14 књига; Нова серија – 15 књига), *Нови живош* (27 књига), *Нова Евроја* (27 књига) и многе друге.

Добар део фонда чине и популарне брошуре из природних наука, поглавито медицине, о болестима које су у то време харале Србијом, као и разним штетним друштвеним појавама. Тако се у Миливојевој библиотеци могу наћи бројна методска упутства „за народ написана“: *Уџбеник за бабице* (1900), *Порекло човека : једно предавање Ернста Хекела* (1901), *Прошле шарлаха* (1901), *Бело робље : социолошко-криминална расправа* (1901, по-

---

це Чач. Осн. Школе у националним косџимима; 6) „Анђео“ њозоришна иџра у 1 чину од Ј. Удичкоџ – Изводе ученице Чач. Радничке Школе; 7) *Дуети из ојере „Тиџус“ од Мокрањца. – Певају ученице Чачанске Гимназије*; 8) „Снаџа“. – *Риџмичке веџбе чланова Чачанскоџ Соколскоџ Друштва. II. ИГРАНКА. Рег иџара: Краљево коло, џанџо, Докџорско коло, фоксџрош, Занаџлијско коло, валцер, Девојачко коло, џанџо, румба, Сло-фокс, Трџовачко коло, енџлески валцер, одмор, Врањанка, џанџо, фоксџрош, Правничко коло, валцер, џанџо, фоксџрош, Чачанско коло, румба, џанџо, Бећарско коло, џанџо. Регџиџељ иџара џаца Наџа Појовић“.*

- 6 На жалост, на новинским исечцима Миливоје, противно својој педантности и ревности у записивању свих битних детаља, није бележио податке о наслову, месту и датуму излажења и броју стране. Једино се по штампарском слогу, уколико није у питању насловна страна, може закључити да се углавном ради о листу „Политика“.

везано са: *Просветиција у Београду и обавезна предреохрана полних болести* (1905), *Срдобоља* (1906), *Мозак и душа* (1906), *Сифилис као друштвено зло* (1907), *О колери* (1910), *Два предавања из алкохологије* (1911), *Јекшица : (сушица – туберкулоза)* (1912), *Колера* (1913), *Болести срца и крвних жила* (1913), *Инфлуенца* (1918), *Физичка љубав и просветиција* (1921), *Инсекти и заразе* (1921), *Сполно обавештење омладине* (1923), *Тајне људских страси* (1927), *Природни животи и дуговечности* (1929), *Философија исхране* (1930), *Просветиција и друштво* (1930), *Најважније паразитске жлисте* (1933), *Како се хранимо* (1935), *О људским расама* (1936), *Раса и расизам* (1937), *Крвни приписак и његов значај* (1937), *О шећерној болести* (1938), *Хемороиди (шуљеви)* (1939), *Наслеђивање душевних особина* (1940), *Сексулана ижијена* [б. г.], *Против алкохола* [б. г.] и многа друга.

У легату су похрањена и многа ретка, као и секретирана издања: Владимир Велмар-Јанковић, *Пољед с Калемеџдана* (Београд, 1938), Станислав Краков, *Наше последње победе* (Београд, 1928), *Кроз јужну Србију* (Београд, 1926), Милица Јанковић, *Мушна и крвава* (Београд, 1932), *Пушем* (Београд, 1932), *Исјавести* (2. изд., Београд-Сарајево, 1922), Епископ охридски Николај, *Жива црква* (Њујорк, 1915), *Раи* и *Библија* (Крагујевац, 1931)...

Од посебног значаја за истраживаче завичајне историје Чачка и шире околине, као и историје чачанског издаваштва, су: М. М. Филипов, *Јован Хус : његов животи и реформаторски рад* (Чачак, Прва чачанска штампарија, књижара Исаила А. Петровића, 1900), Сретен Ж. Пашић, *Кроз руднички округ* (Сремски Карловци, 1904), Јеротије Новитовић, *Поларна светиљности* (Штампарија Стевана Матића, Чачак, 1908), *Манасиир Љубосићина*, прибележио Севастијан Путник игуман (Штампарија Стевана Матића, Чачак, 1921), Фридрих Штампфер, *Основни појмови пољитике* (Чачак, Штампарија Стевана Матића, 1922), Драгослав С. Митровић, *Чачак и чачанска коштина* (Чачак, издање „Полета“, 1925), Рад. Кречковић, прота, *О прошлости Чачка* (из „Полета“, књ. 2, бр. 8, 9, 10, Чачак, 1925), *Манасиир Никоље (од Кабларом) и његови знајнији духовници* (Сремски Карловци, 1930), *Манасиир Враћевиница* (Сремски Карловци, 1932), *Десетогодишњица Учићелског удружења за подизање Учићелског дома у Чачку* (Штампарија и Књиговезница Стевана Матића, Чачак, 1934)...

Трагом печата и записа

Посебно су интригантни Миливојеви записи о местима куповине и читања књига, која чине импресивну географску мрежу, прострту широм Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, односно Краљевине Југославије, али и ратишта из балканских и Првог светског рата у којима је, као писар Про-

фијантске колоне Дринске дивизије I, а потом и II позива, војевао и овај необични човек „који је живео више духовним него телесним животом“.

Уз датуме и места завршетка читања, записиване графитном оловком или црним и љубичастим мастилом на већини књига, поред свог супруга, понегде је пуним именом или иницијалима потписана и Божидарка. Осим тога, Миливоје често бележи и датуме и места у којима налази књиге по свом читалачком укусу: Кремна („4. окт. 1894. год. Кремна срез златиборски“), Брезова („6. маја 1896. Брезова“), Добриња, Београд, Врњци, Чачак, Пожега, Дубровник, Сарајево, Ужице, Ваљево, Котор, Будва–Бока Которска, Цетиње, Горњи Милановац, Табановићи, Ивањица, Нови Сад („21. јуна 1922. били у Н. Саду Миливоје Филиповић учитељ, Божид. Филиповићка, уч.“), као и ратна одредшпта – Житковац, Лазаревац, Солун, Микра код Солуна...

Трагом печата на појединим примерцима може се утврдити и у којим је књижарама и антикварницама Миливоје куповао књиге или из којих су набављане: *Издање књижаре С. Б. Цвијановића Београд, Књижара Срп. Краљ. Академије Наука С. Б. Цвијановића – Београд, Мешовића трговина Добривоја С. Секулића Пожега Добрињска улица бр. 10, „Найредак“ (Београд), Из књижаре „Найредак“ Београд, Српска књижара и штампарија Браће М. Појовића Нови Сад, Српска књижара М. Ристиивојевића Улица Ники 35 Солун, Књижарница С. Ф. Огњановића Ујвигек [Нови Сад], Из књижнице Драг. Ђ. Маринковића, Књижара Спудничка Сарајево, Књижара Селар Загреб, Књижара „Ловћен“ С. Фил. Ђурковића Цетиње, Књижара за српску и сирану књижевности Драг Сп. Главички и Спшожанчић, Књижара Срп. Краљ. Академије Наука, Из радње Павла М. Тојаловића Ужице, Из књижаре Павла М. Тојаловића Ужице, Краљ. С.Х.С. Повлашћена Књижара Павла М. Тојаловића Ужице, Књижара и антикварница Свеи. С. Дебељевића Београд, Славко Ј. Грганички Београд, Краљ. срп. повлашћена књижара код „Св. Саве“ Павловића и Констјантинновића Чачак, Краљ. срп. повлашћена књижара код „Св. Саве“ Анастјаса Ђ. Констјантинновића Чачак, Никола Радовановић и синовац Чачак, Администјрација „Мисао“ Београд, Књижара антикварница и трговина школског канцелар. материјала С. Љубисављевића Београд Балканска улица бр. 34, Прогавац књига и новина Милан М. Зарић Ивањица, Просвјешта просвјештно и културно грушшво Срба у Бос. и Херцег. Српска централна библиотека у Сарајеву, Књижара И. Ђ. Ђурђевића Сарајево, Дар Друштва Свеишога Саве, American Serbian Relief Committee, Књижара, антикваријат, посудбена библиотека Ј. Sokol, Загреб, Masarykova 17, Milan E. Brajer Књижара и антикваријат Beograd, Мирко Илић Кладово... Очито је и да је ревносно пратио издавачку продукцију, јер се година издања и година читања неретко поклапају.*

Налепнице и печати на појединим примерцима сачували су имена неколико чачанских књиговезаца који су укоричили изванстан број Миливо-

јевих књига: *Велимир Бојовић Књиговезац Чачак, Књиговезница и шtam-йарија Славка Г. Појовића и сина Чачак, Књижара и књиговезница Исаила А. Пејровића у Чачку*⁷...

Са својим књигама које најчешће ишчитава по два, три, па и више пута, најпре као млад сеоски учитељ, војник, касније и школски надзорник, а потом пензионер у Чачку, другује у свим местима у којима је учио и службовао, али и на бројним путовањима: Брезови, Катићима, Врњцима–Чачку, Будви–Боки Которској, Пожеги, Дубровнику, Цавтату, у возу Чачак–Београд и Београд–Чачак, Шопићу, Житковцу код Алексинца, Бјелуши, Чачку–Врњцима, Лазаревцу, Београду: „Присуствовао сам овој беседи као ђак I раз. Учит. школе Миливоје Филиповић, учитељ“,⁸ „Прочитао 9. јануара 1906. г. у Јанчићима у кући Алекс. Петровића Мил. Филиповић учитељ“, „Прочитао на Крстовдан 1906. г. Мил. Филиповић, учит. Добриња“, „Прочитао у јануару и фебруару 1907. год. Мил. Филиповић, учитељ Добриња“, „13./III-907. МФ. Јака мећава и велики снег“, „Прочитао у јулу 1908. г. у Дивчибарам на Маљену“, „прочитао у августу 1908. у Приликама на киселој води“, „На Божић 1909. Мил. Филиповић учитељ Добриња“, „Прочитао 8. авг. 1909. М. Филиповић учитељ Прилике Кисељак“, „Прочитао 15. авг. 1909. Мил. Филиповић учит. Прилике Кисељак“, „Прочитао у априлу 1910. г. у Врњцима Мил. Филиповић, учитељ“, „Читали приликом путовања низ Дунав од Београда до Радужевца и натраг, 8., 9. и 10. авг. 1910. Божидарка и Миливој Филиповић учитељи“, „Довршио читање ове књиге 28.IV-911. у 3 с. по подне код хотела „Европа“ у Врњцима М. Ф. уч. падала киша“, „Прочитао 9. јула 1912. Мил. Филиповић учит. Дивчибаре на Маљену“, „Прочитао 16. јула 1912. Мил. Филиповић учит. Дивчибаре на Маљену“, „Прочитао на Божић 1913. МФилипо-

⁷ На прелиминарној страни књиге *Грађа за историју Краљевине Србије : време прве владе кнеза Милоша Обреновића. Књ. 1: од 1815 до 1821 године*, приредили Вукашин Ј. Петровић, Ник. Ј. Петровић, Београд, 1882, сачувана је својеручна посвета: *Ову књижу дајем на презенту за усйомену мом добром пријатељу Миливоју Филиповићу учитељу. ИАПејровић 9.-X-900. Чачак*. Изнад потписа дародавца утиснут је елипсаста печат: *Књижара и књиговезница Исаила А. Пејровића у Чачку*. Такође, на књизи Милутина Д. Смиљанића *Између ашма и звезда*, Ужице, 1931, налази се посвета аутора: *Г. Миливоју Филиповићу, учитељу пенз. као знак поштовања М. Д. Смиљанић, проф.* На насловној страни брошуре Саве В. Ристановића *Очев грех : позорни комад у 2 чина*, Електрична Штампарија Славка Г. Поповића и Сина, Чачак, 1933, плавим мастилом је такође исписана посвета аутора: *Г. Миливоју Филиповићу, у знак поштовања, Писац 1934*. Сличне посвете могу се наћи и на другим примерцима.

⁸ Белешка на насловној страни публикације: *Леополд Ранке и ослобођење Србије : беседа Јована Ристића читана на свечаном скупу Српске краљевске академије 22 фебруара 1892 год.*, Глас XXXI, Српска краљевска академија, Београд, 1892.

вић, учит. Добриња“, „Прочитао 5.-7. маја 1914. Мил. Филиповић учит. Добриња–Врњци“, „Прочитао 17.-20. маја 1914. МФилиповић учит. Врњци“, „идући из Пожеге у Годовик, Горобиле и натраг у Пожегу“, „идући у Табановиће на славу код Петронија, учит.“, „Читао 13.-VII-919. на слави код Петр. Раднића уч. у Табановићу, МилФилиповић, учит.“, „Читао 25. децембра 1919. идући у Глумач ради прегледа школе, Милив. Филиповић, школ. надзорник“, „Прочитао приликом прегледа школа у Рогама, Северову, Бјелуши и Ариљу 8.-12. марта 1920. Милив. Филиповић. Школ. надзорник“, „Прочитао 8. и 9. априла 920. Милив. Филиповић учит. у чачанској окр. болници“, „Прочитао 21.-22. маја 920. Мил. Филиповић, учит. приликом идења у Горобиле и Годовик ради прегледа школа“, „Прочитао 25. маја 1920. идући из Табановића у Г. Добрињу Мил. Филиповић учит.“, „По други пут прочитао 25. маја 1920. Мил. Филиповић идући у Табановић“, „Прочитао 6.-11. јуна 920. приликом прегледа школа: Пожега – Роге – Крушчица – Висока – Бјелуша – Бреково – Добрача – Латвица – Ариље. Милив. Филиповић учит., школ. надз.“, „Прочитао у јануару 1921. Мил. Филиповић учит.-надзорник Пожега“, „Прочитао 16.-18. маја 1921. Милив. Филиповић учитељ Ариље и школски надзорник у авг. и септ. 1922. Мил. Филиповић учит. Врњци“, „Прочитао 9.-12. јуна 1921. Милив. Филиповић, учитељ-школски надзорник Пожега–Роге–Крушчица (обилазећи школе као школски надзорник) и у августу 1923. Мил. Филиповић учит. Пожега“, „Прочитао 25.-27. авг. 921. Миливоје Филиповић учитељ у Рогама – као члан суда за ратну оштету“, „Прочитао 28. авг. 1921. Милив. Филиповић учитељ идући из Пожеге у Роге“, „Прочитао 29. авг. 1921. Миливоје Филиповић у Рогама као судија суда за ратну оштету“, „Прочитао 13. септ. 1921. МиливојеФилиповић учитељ Роге као судија суда за ратну оштету“, „Прочитао 19. септ. 1921. Миливоје Филиповић учитељ Годовик као судија суда за ратну оштету“, „Прочитао 30. септембра 1921. Милив. Филиповић, учитељ Годовик као судија суда за ратну оштету“, „Прочитао 13. октобра 1921. Миливоје Филиповић учит. Годовик“, „Прочитао 7. нов. 1921. Милив. Филиповић учит. идући из Пожеге у Гојну Гору као члан комисије за пријем школе“, „Прочитао 22.-XII-921. Милив. Филиповић учитељ Пожега–Гугаљ“, „Прочитао 20.-25. марта 1922. Милив. Филиповић учитељ – школ. надзорн. Пожега – Гугаљ – Табановић – Г. Добриња – Каменица – Душковци – Жежевица – Доња Добриња – Пожега“, „Прочитао 6.-7. априла 1922. Милив. Филиповић, учитељ-школ. надзорник. Бјелуша срез ариљски (велики снег)“, „Прочитао 8. маја 1924. МилФилиповић учитељ у возу Врњци–Чачак–Пожега“, „Прочитао 20. маја 1924. Милив. Филиповић учитељ на Савинцу код Пожеге (мајалос)“, „Прочитао 19.-30. маја 1925. Миливоје Филиповић, учит. – школ. надзорник приликом прегледа школа: Гугаљ, Табановић, Гор. Добриња, Гојна Гора, Каменица, Душковци, Жежевица, Доња Добриња, Каленић“, „Прочитао 21.-28. маја 1925. Милив. Филиповић, учит. школ. надзорник Добриња, Гојна Гора, Каменица, Душковци, Жежеви-

ца, Добриња“, „Прочитао 28. маја до 4. јуна 1925. Милив. Филиповић, школски надзорник Добриња, Каленић, Пожега, Роге, Годовик–Горобиле“, „Прочитао 12.-20. јуна 1925. Миливоје Филиповић, учитељ (школ. надзорник) Радобуђа, Добраче, Бјелуша, Мочиоци, Латвица“, „Читао 6. јула 1925. Милив. Филиповић, учитељ у возу Пожега–Београд“, „Прочитао 13. и 15. јула 1925. Милив. Филиповић, учитељ Београд“, „Прочитао на Јовањ дан 20. јануара 1926. Милив. Филиповић учит. Пожега“, „Прочитао 27.-30. априла 1926. – велика недеља – Врњци“, „Ову свеску читао 15. авг. 1926. у општинској судници у Пожеги као председ. бирачког одбора за избор председника општинског. Милив. Филиповић, учитељ“, „Прочитали у фебруару 1927. Божидарка и Миливоје Филиповићи, учитељи“, „Прочитали 14. и 15. нов. 1928. Божидарка и Миливоје Филиповићи, учит. пенз. Чачак“, „Путујући из Београда у Пожегу“, „идући из Пожеге у Гојну Гору“, „на Савинцу код Тополе“, „Читао – све четири књиге 9.-22. августа 1928. Овчарска бања“, „Прочитали 1.-3. нов. 1928. Божидарка и Миливоје Филиповићи, учит. пенз. Чачак“, „Прочитао 21. и 23. маја 1929. Милив. Филиповић, учит. пенз. у возу Београд–Ваљево и Ваљево–Чачак“, „Прочитао у мају и октобру 1929. Миливоје Филиповић, учит. пенз. Београд и Чачак“, „Прочитао 9.-14. јула 1930. Мил. Филиповић, уч. пенз. Чачак“, „Прочитао 1. марта 1931. Мил. Филиповић, учит. пенз. Чачак“, „Прочитао 21.-24. маја 1931. Мил. Филиповић, учит. пенз. Овчар бања“, „Прочитао 9. и 10. септ. у Цавтату (Далмација) и 13.-15. септ. 1934. у Будви (Бока Которска) Миливоје Филиповић пенз. учит.“, „Читао 15.-18. септ. 1934. Миливоје Филиповић, пенз. учит. Будва–Бока Которска“, „Прочитао 19.-20. септ. 1934. Миливоје Филиповић, пенз. учит. Будва–Бока Которска“, „Прочитао 1.-9. децембра 1934. Миливоје Филиповић, пенз. учит. Чачак“, „Прочитао 6. априла у возу Чачак–Београд и 9. апр. 1935. у возу Београд–Чачак Миливоје Филиповић, пенз. учит.“, „Прочитао 17.-21. септ. 1935. и 5.-6. априла 1936. Миливоје Филиповић, пенз. учит. Београд у возу Чачак–Београд и у Београду“, „Прочитао 25.-27. дец. 1937. Мил. Филиповић, пенз. учит. Б. Ф. Чачак“, „Прочитао 3.-8. септ. 1938. Миливоје Филиповић, пенз. учит. Дубровник (Далмација)“, „Прочитао 18. септ. 1940. Мил. Филиповић, пенз. уч. Пред кафаном под Авалом и у Београду“, а књиге су са њим и „на Аранђеловдан“, „на Светог Николу“ – Миливојеву крсну славу...

Чак и у жеку рата, Миливоје у свету писане речи налази уточиште од суrove стварности – чита их, али и купује током кратког предаха од борбених дејстава у Нишу, Микри, Солуну, Драчу... Осим у Миливојевим оригиналним ратним бележницама које се чувају у склопу легата, забелешки са ратишта највише је на књигама из редовног кола Српске књижевне задруге, историјама српске књижевности и делима домаће и стране књижевности: „Прочитао раније издање у априлу 1910. г. у Врњцима и у мају 1916. на Крфу Мил. Филиповић учит.“, „Прочитао 8.-10. фебр. 1913. Мил. Филиповић, учит.-војник, Доњи Адровац близу Алексинца“, „Прочитао 11.-II-1913. Мил. Филипо-

*Божидарка и Миливоје Филиповић у време
Првог свейског рата*

вић учит. Доњи Адровац“, „Прочитао 1.-2. априла 1913. М. Филиповић учит., писар Проф. Колоне Дринске Дивизије I поз. Житковац код Алексинца“, „Прочитао 8.-11. априла 1913. Мил. Филиповић учит., писар Проф. Колоне Дрин Див. I логор Житковац код Алексинца и у јулу 1919. Мил. Филиповић, учитељ Добриња“, „Прочитао 29.-30. апр. 1913. г. Мил. Филиповић, учит.-војник Житковац – кантоман – писар Проф. Колоне Дринске Див. I п.“, „Прочитао у јуну 1913. год. Мил. Филиповић учит. писар проф. Колоне Дрин. Дивиз. I поз. у Велесу и у новембру 1917. Мил. Филиповић учит. писар у 2. г. I бат. немачких заробљеника Бањица на прузи Солун–Битољ“, „Ову сам књигу купио у Нишу при повратку из Јужне Србије као војник Мил. Филиповић, учитељ 19.-VIII-913. Ниш“, „Прочитао у фебруару 1914. Мил. Филиповић учит. Добриња и у јуну 1916. Крф“, „Прочитао 31. марта 1914. М. Филиповић учит. Б. Ф. Врњци и 16.-18. нов.

1917. Милив. Филиповић учит. Бањица на прузи Солун Битољ“, „Прочитао у априлу 1914. Мил. Филиповић, учит. Врњци и на Петковицу 1919. Мил. Филиповић, учит. Добриња“, „Читао 19.-24. јуна 1914. идући из Добриња у Брезову и натраг Милив. Филиповић, учит.“, „Прочитао 17-21. јула 1914. Мил. Филиповић учит. писар Проф. Колоне Дрин. Дивиз. II поз. Ваљево“, „Прочитао 1., 2., 7. и 8. авг. 1914. Мил. Филиповић учит. писар Проф. Колоне Дрин. Дивиз. II поз. Комирић – подрински окр. Каменица – ваљевски ”, „Прочитао у августу 1914. г. Милив. Филиповић учит. писар Проф. Кол. Дрин Дивиз. Завлака окр. подрински“, „Читао у септембру 1914. Миливоје Филиповић, учит. кад сам дошао на одсуство из Завлаке подринске Добриња“, „Прочитао у септ. и октобру 1914. Милив. Филиповић, учит., писар Проф. Колоне Дрин. Дивиз. II поз. – Завлака – на путу Ваљево–Лозница“, „Прочитао 16.-18. окт. 1914. Мил. Филиповић учит.-војник у Завлаци – Подриње“, „Прочитао у октобру 1914. г. Милив. Филиповић, учитељ-војник, логор у Завлаци окр.

подрински“, „Прочитао 17.-18. нов. 914. Мил. Филиповић, учит. писар Проф. Колоне Дринске Дивиз. II поз. у Гор. Трешњевици под Рудником“, „Прочитао 1.-14. дец. 1914. Милив. Филиповић учит. писар Проф. Колоне Дрин. Дивиз. II поз. У Лазаревцу и Мељаку окр. беогр.“, „Прочитао 15.-28. дец. 914. Мил. Филиповић учит. у Лазаревцу у возу између Крушевца и Чачка и у Чачку“, „Прочитао у јануару и фебр. 1915. у Лазаревцу Милив. Филиповић, учит. војник и у септ. 1918. у Микри код Солуна МФ. уч. војник“, „Прочитао 27. фебр. 915. Мил. Филиповић, учит. у Шопићу“, „Прочитао 9. и 10. маја 1915. Мил. Филиповић, учит.-војник у Лазаревцу“, „Прочитао 4. јула 1915. Мил. Филиповић учит. у Лазаревцу“, „Прочитао 16. окт. до 25. окт. 1915. у одступању од Вучковице код Крагујевца до Баљевца испред Рашке Милив. Филиповић учит.“, „Прочитао крајем децембра 1915. Миливоје Филиповић, учит. писар Проф. Колоне Дрин. Див. II поз. у Плавници на Скадар. језеру у Црној Гори“, „Прочитао 17.-21. јануара 1916. г. Мил. Филиповић учитељ у Албанији код Драча“, „Прочитао у марту 1916. Мил. Филиповић учитељ у Матијасу на Крфу“, „Прочитао 29. авг.-8. септ. 916. у Потамосу на Крфу МФ учит.“, „Прочитао у септ. 1916. Милив. Филиповић учитељ, у логору у Потамосу на Крфу“, „Прочитао 10.-15. септ. 1916. г. у Потамосу на Крфу Милив. Филиповић, учит. војни обвезник“, „Прочитао у новембру 1916. у Микри код Солуна у заробљ. команди Мил. Филип. учит.-писар“, „Прочитао у јануару 1917. у селу Асан-Обу близу Црне Реке у Маћедонији Мил. Филиповић учит. писар у 2. чети 1. батаљона немачких заробљеника“, „Прочитао у 1917. години Мил. Филиповић, учитељ, Солунски фронт“, „Прочитао у фебр. и марту 1917. у логорима поред Црне Реке у Макед. Милив. Филиповић, учит. - писар у 2. чети I батаљона немачких заробљеника“, „Прочитао у јуну и нов. 1917. Милив. Филиповић учит.-војник у I Завојишту Дринске Дивизије у Бањици на прузи жељ. Битољ-Солун у Грчкој“, „Прочитао у јулу 1917. г. у II Завојишту Дрин. Дивизије у Бањици на прузи Солун-Битољ Милив. Филиповић учитељ“, „Прочитао 11.-14. новембра 1917. у Завојишту Дринске Дивизије у Бањици на прузи Солун-Битољ Милив. Филиповић, учит.-војник“, „Прочитао 23.-27. априла 1918. Миливоје Филиповић, учитељ, учитељ неписмених војника у реконвалесцентном одељењу у Микри Микра код Солуна“, „12.-13. маја 1918. Милив. Филиповић учитељ Микра код Солуна“, „10.-11. јуна 1918. Милив. Филиповић учитељ Микра код Солуна“, „Прочитао у октобру 1911. Мил. Филиповић, учит. Б. Ф. Добриња и 12.-16. јуна 1918. Мил. Филиповић, учитељ-војник Микра код Солуна“, „Прочитао 17.-21. јуна 1918. Милив. Филиповић учитељ, у реконвалесц. Одељењу као учитељ неписмених војника Микра код Солуна“, „Прочитао 2.-7. јула 1918. Милив. Филиповић учитељ Микра код Солуна“, „Прочитао 26.-27. јула 1918. и 4. и 5. септ. ” Мил. Филиповић учитељ Микра код Солуна“, „Прочитао 26.-28. авг. 1918. Мил. Филиповић учитељ у Микри код Солуна“, „Прочитао 30. авг. 1918. и 30. октобра 1918. Милив. Филиповић учит. Микра“, „Прочитао 1.-2. окт. 918 Мил. Филип-

повић учит. Микра код Солуна“, „Прочитао 20. октобра 1918. МилФилиповић учит. Микра“...

По свој прилици угледајући се на учитеља Миливоја, на појединим примерцима потписани су именом и датумом читања и други читаоци,⁹ којима је власник несебично позајмљивао књиге „често пута ризикујући“.

Занимљиво је и које је књиге овај пасионирани библиофил читао последње, пред своју смрт 24. јуна 1941. године: *Носџрагамусова ѓророчансџва* (Београд, 1940), *Sarajevski atentat : pod Kotorom : kroz Albaniju* (Edition Slave, Wien, 1922), *Nepoznati život poznatih bića* (Београд, 1937), *Огабране ѓриче Брађе Грима* (Београд, 1902), *Нана I-II* Емила Золе (Београд, б. г.), *Смена ѓенераџија I-II* Стевана Ј. Јаковљевића (Београд, 1940), *Slavenske priče : (slobodna obradba), dio 1*, Антоније Кассовитз-Свијић (Zagreb, 1922), *Ауџобиоѓрафија* Бранислава Нушића (Београд, 1924), *Тајна ѓрвоѓ човека* Борислава Лоренца (Београд, 1941), *Istorija razvitka životinjskog sveta i човека* Milutina Radovanovića (Београд, 1941), *По закону ѓраоџаџа* Милана П. Шарановића (Београд, 1940)...

Судећи по забелешци, књига коју је Миливоје последњу читао, на две недеље пре упокојења (*Прочиџао 9.-14. јуна 1932. 2.-4. јуна 1934. 9.-11. јуна 1941. Миливоје Филиповић, учиџ. ѓенз. Чачак*), је *Наша народна књижевносџ* Јаше М. Продановића (Београд, 1932).

Раџна издања (1914-1918)

Међу бројним занимљивостима Филиповићевог легата посебну пажњу привлаче издања из година Првог светског рата, од којих су поједина штампана ван Србије, али на српском језику: Јеремија Павловић, *Први ѓодишњи извешџај о раду у дојранским народним школама : школска 1913-14. ѓодина* (Београд, 1914), Јован Скерлић, *Исџорија нове срѓске књижевносџ* (Београд, 1914), *Звуци руске лире* (Београд, 1914), Лав Толстој, *Коза*

⁹ На пример: *Карађорђе у ѓовору и џвору*, средно М. Ђ. Милићевић, Београд, издање Чупићеве задужбине, 1904, 55, стр. 135: *Јован Ковачевић Ср. Добриње | воденичар | 1904. ѓод. 24. новембра, иџд.* На књизи *У фронтџ : ѓриџовешка из живоџа једноѓ бившеѓ краља од Владана Ђорђевића*, Београд, Штампарија Ђорђа Мунца и М. Карића, 1913, на стр. 125 потписан је *Проџа М. Ј. Појовић*, познати чачански свештеник. Такође, на књизи *Одисџа : Оморов сџев у XXIV ѓесме*, Београд, 1881, осим записа Божидарке и Миливоја који су ову књигу читали 1907. у Добрињи и 1928. у Чачку, забележено је: *Прочиџао 20.-VII-1907. Сима Ђукић; Прочиџала са захвалношћу Савка С. Лејџчићева; Прочиџала Душа Радовнић 3-III-929 ѓ Чачак; Прочиџао Панџа Кнежевић ср. начел. 9-X 903 ѓ Беоѓраг.*

ци : кавкаска ѝријовешка (Београд, 1914), Срјско-аусѝријски и евројски рај : дијломајски и дружи документи, књ. 1: Срјска дијломајска ѝрејска (Ниш, 1914), Победилац, Чувар свешиле, Свирач Јанко, Ученикова смрѝ : ѝријовешке (Београд, 1914), Милан Вукасовић, Сѝо басана (Београд, 1914), Чарлс Сепвик Минот, Модерни ѝроблеми у биолоѝији (Земун-Београд-Панчево, 1914), Д. Туцовић, Србија и Арбанија (Београд, 1914), Ме-моар ѝринца Лихновскоѝ (Микра код Солуна, 1914), И. Секулић Стремницка, Писма из Норвешке (Београд, 1914), Х. Сјенкјевић, Победилац (Београд, 1914), Огледу из књижевности и уметности од Боѝдана Појовића (Београд, 1914), Иван Тургењев, Сѝейски краљ Лир, Бриѝадир, Хамлеј : ѝријовешке (Београд, 1914), Ф. М. Достојевски, Злочин и казна (Београд, 1914), Ђ. Ђирић, С Дунава на Рајну (Београд, 1914), Ј. Комарчић, Два аманеша : роман (Београд, 1914), Лав Толстој, Ана Каренина I-III (Београд, 1914-1915), Миодраг Ристић, Пеѝави ѝифус (Штампано у Крагујевцу, 1915), Ги де Мопасан, Један живиѝ (Београд, 1915), Миодраг Ристић, Иѝалиански национализам (Ниш, Штампано у Српској краљевској државној штампарији, 1915), Анатол Франс, Побуна анђела, Комична историја (Београд, 1915), Тодор П. Станковић, Белешке о Сѝарој Србији – Маѝедонији, (Ниш, Штампано у Државној Штампарији Краљ. Србије, 1915), Виктор Иго, Девесетѝ-ѝрећа I-III (Београд, 1915), Слава срјскоѝ оружја (Штампано у Крагујевцу, 1915), Нага срјске ѝолѝоше, [радове срјских ученика у Француској из 1916] прикупио и средио Р. Ј. Одавић (1923), Х. Сјенкјевић, Хања (Женева, Штампарија „Српског Курира“, 1917),¹⁰ Наше срце (Женева, Штампарија „Српског Курира“, 1917), Женевска конференција о јуѝословенском уједињењу (Женева, Штампарија „Српског курира“, 1918), Пиер Лоти, Азијада (Солун, Издање Српске књиѝаре М. Ристивојевића, Штампарија „Велика Србија“, 1918), Р. А. Рајс, Одѝовори на аусѝро-уѝарске оѝѝужбе ѝроѝив Срба (Крф, 1918), Ал. М. Савић, Инфлуенца (Солун, Штампарска Радионица Министарства Војног 26. октобра 1918. год.), Сирано де Бержерак (Солун, Штампано у Штампарији „Велике Србије“, 1918)...

Посебну целину чини збирка ѝеоѝрафских и историјских карѝа, као и збирка ѝредрајних листова, које се чувају физички одвојене у две наменске кутије.

10 У овој књизи налази се реклама: Штампарија „Срјски курир“ Женева – Швајцарска. * Imprimerie „Courrier Serbe“ 9, Rue de Chantepoulet (II étage) Genève (Suisse) * Снабдевена целокујним маѝеријалом за ѝтампанање књиѝа, броѝира, листова, циркулара, свију вреша образаца (формулар), ѝосетници, ѝидѝи. * Како ћирилицом ѝако иѝто и латиницом * Оѝѝочела је свој рад аѝрила 1917. ѝод., ѝрима ѝослове ѝо умереној цени, израђује све солидно и на време.

Ћирилица ван Србије и Краљевине Југославије

Штампарије

У Филиповићевој богатој истраживачкој ризници оку марљивог читаоца указује се врло занимљив, а за данашње прилике изненађујући увид у мрежу штампарија ван Србије, чак и у другим земљама, испод чијих преса су својевремено излазила издања на српском језику, и то *ћирилицом*:¹¹ Наклада књижаре Д. Претнера, Дубровник (1883, 1891), Српска штампарија, Загреб (1903), Штампарија „Будућност“, Штампарија „Српских новости“, Будимпешта (1903), Српска Дубровачка Штампарија (1910), Трговачка штампарија, Штампарија „Српског курира“, Женева (1917, 1918), Државна штампарија Краљевине Србије, Крф (1918), Штампарија „Велика Србија“, Солун (1918), Штампарија „Акуарони“, Улица Коломбо 6, Солун (1918), Штампарија „Обод“, Сарајево (1923), Хрватска штампарија (Градске Штедионице) – Наклада Извршног одбора Јадранске страже, Сплит (1928), Тисак и наклада Ст. Кугли, Књижара Кр. Свеучилишта и Југославенске академије, Загреб [б. г.], Државна штампарија, Сарајево (1929)...

Посебно изненађење представљају наслови: Алфред Фурније, *Савешти нашим синовима кад буду имали 18 година*, превео Д. Поповић, Будимпешта, Штампарија „Будућност“, 1903; *Клуб српских народних посланика свих странака у Ници : два записника : штампано као рукопис*, Париз, Штампарија И. Рираховског – Imprimerie I. Rirachovski, Bd St-Jacques 50 – Paris, [1916]; *Енглеска реч Србији*, Солун, Штампарска радионица Министарства Војнога, 1917; *Тајна ѡввраћена организација : извештај са ѡрећреса у Војном суду за официре у Солуну : ѡ белешкама воћеним на самом ѡрећресу*, Солун, Штампарија „Велика Србија“, 1918; *Хрватска и Славонија : ѡредавање Ивана Гмајнера држано 26. јула 1917. у „Maison du Peuple“ у Женеви*, 2. изд., Женева, Трговачка штампарија, 1918; *Сћара српска религија и милологија : чланци из речника и збирке ѡсловица Вука Караѿића : шексћ*, Бизерта, Штампарија српских инвалида – 72, 1918; Овчепољски, *Срби и Бугари : у ѡрошлости и садашњости*, Солун, Штампарија „Велика Србија“, 1918; Ч. Оман, *Крајска историја Енглеске : од најсћаријих времена до краја Свећскога Рајта*, Лондон, издали Виљемс и Норет, Штампарија Williams, Lea & Co., Ltd., Clifton House, Worship Street, E.C. 2. Лондон, 1920; двотомна *Калевала : фински народни ејос, књ. 1*, превео с финског

¹¹ Године издања појединих примерака, наведене у заградама, нису и једине, али су за потребе овог рада преузете ради прецизнијег приказа раздобља у коме су деловале поједине штампарије.

Иван С. Шајковић, Хелсинки, Штампарија „Литера“, 1935, док је књ. 2, од истог преводиоца, нешто касније, 1939, такође издата у Хелсинкију и штампана у Штампарији „Сана“. Према забелешци са насловне стране, Миливоје је оба тома купио у Чачку – први 4. јануара 1936, а други 13. јула 1940...

Издавачи

Ништа мање интересантни су и издавачи ћириличних књига на српском језику ван српске матице: Наклада књижаре Д. Претнера, Дубровник (1921, 1883, 1891), Матица српска у Дубровнику – Штампа Српске Дубровачке Штампарије (1914)¹², Наклада књижаре Ј. Тошовића (Књижара Ј. Тошовића), Издање Петровића и Соколовића, Солун (1914, 1918), Издање Српске књижаре М. Ристивојевића, Солун (1918), Виљемс и Норгет, Лондон (1920), Edition Slave, Wien (1922), Издање и штампа прве српске књижаре и штампарије Владимира М. Радовића, Издање књижарнице Трифка Дудића, Мостар (б. г., 1923), „Нова Европа“, Загреб (1927), Izdanje knjižare Walther Heinisch, Karlovy Vary-Carlsbad (1927), Издање Владимира Лазовића – Штампарија Г. С. С. З. З., Загреб (1929)...

Принципи стручне обраде

Због мноштва публикација са јединственим Миливојевим маргиналијама које су у почетној фази стручне обраде за капитални **Каталог легата Миливоја и Божидарке Филиповић**, аутор је за потребе овог рада одабрао само мањи део изузетно богатог и занимљивог материјала. Будући да подвлачење и аутографске белешке персонализују књигу, све маргиналије преузете су дословно, без накнадних стилских и правописних интервенција, како би се у потпуности сачувала аутентичност записа и старински дух српског језика друге половине 19. и прве половине 20. столећа.

Ослонивши се првенствено на искуства колега из Библиотеке Матице српске (Нови Сад), аутор је следио принципе узорно сачињене едиције *Каталог легата Библиотеке Матице српске*, као и Народне библиотеке Србије (Београд) и њених издања, уз извесна прилагођавања специфичности-ма Филиповићевог фонда.

¹² На пример, из књиге Вица Адамовића *Дубровчани изван завичаја*, Дубровник, 1914, сазнајемо да је Константин Вучковић био оснивач Матице српске у Дубровнику, а да „поруцбине треба слати књижари Јова Тошовића у Дубровнику, којој је уступљена распродаја свих издања Матице српске у Дубровнику“. Ову књигу Миливоје је купио у Дубровнику, септембра 1932.

Библиографски попис дат је редоследом којим је књиге устројио сам дародавац, тј. онако како се већ пуних шест деценија чувају у осам заста-кљених ормара, такође поклону брачног пара Филиповић. Стога су и данас важеће старе, оригиналне сигнатуре.

Опис сваке публикације дат је према *Међународном стандардном библиографском опису монографских публикација ISBD(M)*, уз увид у инвентарну књигу легата и Филиповићев рукописни *Каталог*. Све што није оригинални део књиге – потписи, рукописне белешке, екслибриси, печати и сл., ради лакше идентификације и визуелног распознавања штампани су курсивом.

У складу са правилом да се за српске књиге обавезно наводи библиографски извор у скраћеном виду, а с обзиром да већина публикација из легата припада издавачкој продукцији у Србији после 1867. године, као доње границе за датирање ретке књиге (изузев шест књига и два часописа изда-тих до 1867), консултовани су:

КНБС – Каталог књига на језицима југословенских народа 1868-1972, I-XIV, Београд, 1975-1989. [са бројем стране] и *СБ – Српска библиографија : књиге : 1868-1944, књ. 1-20*, Београд, 1989-2008. [са редним бројем библиографске јединице].

**КАТАЛОГ ЛЕГАТА
МИЛИВОЈА И БОЖИДАРКЕ ФИЛИПОВИЋ**
(избор)

1

МФ 1/И

ПО, Едгар Алан

КЊИГА ТАЈАНСТВА И МАШТЕ : избор из Едгара Алана Поа / превео с енглеског Светислав Стефановић ; са предговором Станислава Винавера. – Београд : Свесловенска књижарница, 1922 (Београд : Просвета). – 181 стр. ; 19 см. – (Библиотека Албатрос / Просвета, Београд ; књ. 5)

КНБС 178. – Стр. [7]-12: Едгар По / Станислав Винавер. – На унутр. стр. предње корице, у горњем левом углу налепница: Књиговезница и штампарија | Славка Г. Поповића и сина | Чачак. – На прелим. стр., у горњем десном углу црним мастилом запис: *Пр. XII, 202. и 203.* ; испод су црним мастилом потписи: *Миливоје Филиповић, | учийшељ, | Божиг. Филиповићка, | учийш.,* ; испод потписа, црним мастилом запис: *Аванџуре Гордона Пима.* – На насл. стр. црним мастилом потпис: *Миливоје Филиповић | учийшељ.* – На стр. 181 црним мастилом запис: *Прочиџао | у фебруару 1923. | Миливоје Филиповић, | учийш. | Пожега.* – Старе сигн.: 1/И, I-825. – Картон обложен платном, са златотиском на хрпту: *Ед. Ал. | Поа | Дела | М. Ф.* – Купљено. Инвентарисано 17. августа 1948.

Повезано као 1. уз: **АВАНТУРЕ ГОРДОНА ПИМА : роман** / Е. А. По ; [превела са енглескога Исидора Секулић]. – Београд : Савремена библиотека, 1925 (Загреб : Типографија). – 196 стр., [1] цртеж аутора ; 19 см. – (Савремена библиотека ; књ. 27)

КНБС 177. – На стр. 196 црним мастилом запис: *Прочиџао | у новембру 1926. | Милив. Филиповић | учийш. | Пожега.*

2

МФ 2/И

АТАНАСИЈЕВИЋ, Ксенија

ФИЛОЗОФСКИ ФРАГМЕНТИ. Књ. 1 / Ксенија Атанасијевић. – Београд : Издавачка књижарница Геце Кона, 1929 (Београд : Меркур). – 160 стр. ; 19 см

Део 1 : Метафизички одломци. – КНБС 236; СБ 1994. – На насл. стр. у горњем десном углу црним мастилом запис: *I, 131.* ; испод су црним мастилом потписи: *Божиг. Филиповићка, | Миливоје Филиповић, | учийш. њенз.* – Екс либрис: *Миливој В. Филиповић | Учийшељ.* – Записи графитном оловком: „*Срп. Књ. Гласник“ Н. С. | 27., 639.* ; „*Живош и Раг“ | 4., 569 и 646.* – Поједини пасуси црном графитном оловком подвучени или обележени вертикалним линијама. – На стр. 160 графитном оловком запис: *Прочиџао | у октобру 1929. | Мил. Филиповић, | учийш. њенз. | Врњци.* – Старе сигн.: 2/И, I 33. – Картон обложен платном, са златотиском на хрпту: *К. Анастасијевић [sic!] | Филозофски фрагменти | 1-2 | М. Филиповић.* – Купљено. Инвентарисано 17. августа 1948.

Повезано као 1. уз: **ФИЛОЗОФСКИ ФРАГМЕНТИ. Књ. 2** / Ксенија Атанасијевић. – Београд : [аутор], 1930 (Београд : Просвета). – 240 стр. ; 19 см

Део 2: Етички одломци I. – КНБС 236; СБ 1995. – На насл. стр. у горњем левом углу графитном оловком запис: 22.-V-930. | Чачак.

3

МФ 17/1, 2

ПАЈО, Жил

ИНТЕЛЕКТУАЛНИ РАД И ВОЉА : наставак Васпитања воље. [Део 1] / Жил Пајо ; с француског Јов. М. Јовановић. – Београд : С. Б. Цвијановић, 1920 (Београд : Београдски Дневник). – 171, III стр. ; 16 cm

КНБС 711. – На насл. стр. у горњем десном углу црним мастилом запис: I, 36. ; испод су црним мастилом потписи: *Миливоје Филиповић, | учишељ, | Бож. Филиповићка, | учий.*; испод наслова, са леве стране, црним мастилом запис: „С. К. Гласник“ | *Нова Серија | књ. I., 469.* – Екс либрис: *Миливој В. Филиповић | Учишељ.* – Старе сигн.: 17/I 1,2, I 36, I 1126. – Картон обложен платном са златотиском на хрпту: *Пајо | Интелектуални рад и воља | I-2 | М. Ф.* – Купљено. Инвентарисано 17. августа 1948.

Повезано као 1. уз: **ИНТЕЛЕКТУАЛНИ РАД И ВОЉА : наставак Васпитања воље. Део 2 / Жил Пајо ; с француског Јов. М. Јовановић. – Београд : С. Б. Цвијановић, 1920 (Београд : Штампарија М. Карића). – 138, III стр. ; 16 cm**

КНБС 711.

4

МФ 22/I

ГРАСИЈАН-и-Моралес, Балтасар

ВРЕЛО МУДРОСТИ или Правила за Живот : извод из дјела Валтазара Грацијана од Дон Винченција Хуана де Ластаноса / са шпањолског оригинала вијерно и брижљиво превео Артур Шопенхауер ; посрбио † Драгутин Њежић ; за штампу приредио и издао Живко Њежић. – [Б. и.] : Ж. Њежић, 1913 (Сарајево : Штампарија Пијуковић и Друг). – 199 стр. ; 16 cm

СБ 17397. – Стр. [3]-7: Издаваочев предговор / Живко Њежић. – Стр. 9: Читаоцу : писано године 1653. / Д. Винченцио Хуан де Ластаноса. – На унутр. стр. предње корице, у горњем левом углу налепница: Књиговезница и штампарија | Славка Г. Поповића и сина | Чачак. – На насл. стр. у горњем десном углу црним мастилом запис I, 48. ; испод, са леве стране, изнад наслова, 9.-VI-919. | *Добриња.*, а поред, са десне стране, су потписи *Милив. Филиповић, | учий.* | *Бож. Филиповићка, учий.* ; изнад поднаслова „Извод из дјела Валтазара Грацијана“ графитном оловком је исписана година 1653. ; на средини насл. стр., десно екс либрис: *Миливој В. Филиповић | Учишељ* ; у дну насл. стр., на средини елипсаст печат: *Књижара | И. Ђ. Ђурђевића | Сарајево.* – На стр. 9, у доњем левом углу, графитном оловком запис: *Чишао | 19. септ. 1929.* | *Милив. Филиповић, | учий. њенз. | у Вардишићу.* – На стр. 199 графитном оловком запис: *Прочишао | Милив. Филиповић, | учий. њенз. | 19. септ. 1929. у возу | Чачак-Вардишиће и | у Вардишићу, 20. септ. у | Ужицу и 23.-26. септ. | у Чачку.* – Старе сигн.: 22/I, I,48., I 1128. – Картон обложен платном са златотиском на хрпту: *Врело мудрости | М. Ф.* – Купљено. Инвентарисано 17. августа 1948.

МЕЧНИКОВ, Иља Иљич

СТУДИЈЕ ОПТИМИЗМА / И. И. Мечников ; с руског превела Зорка М. Велимировићева. – Земун ; Београд ; Панчево : Напредак, 1914 (Панчево : Напредак). – 416 стр. ; 20 см. – (Културни проблеми ; 9)

КНБС 409; СБ 48181. – Стр. [5]-9: Неколико речи о писцу и књизи / С. [Сретан] Попадић. – Стр. [11]-12: Из предговора француског издања / Ил. И. Мечников. – На насл. стр. у горњем десном углу црним мастилом запис: *I, 49. и 50.* ; испод, на средини насл. стр. су црним мастилом потписи: *Миливоје Филијовић, | учишељ, | Божид. Филијовићка, учииш.* ; испод потписа и назива едиције са нумерацијом „Културни проблеми 9“, лево је графитном оловком, ситним словима запис: *априла 1920.* | *Чачак* ; испод наслова „Студије оптимизма“ је графитном оловком исписана година *1907.* ; лево од амблема штампарије графитном оловком запис: *Приказ: | „Мисао“ 4., 1454.-58. | од Н. Дивца.* ; десно од амблема штампарије је екс либрис: *Миливој В. Филијовић | Учишељ.* – Поједини редови и пасуси црном и црвеном графитном оловком подвучени или обележени вертикалним линијама. – На стр. 403, на крају текста, црним мастилом записи: *Прочишао | 16.-18. априла 1920.* | *Милив. Филијовић, | учишељ.* | *у болници у Чачку где | сам лежао због операције | од hernie.* ; *Прочишао | у октобру 1924.* | *Милив. Филијовић, | учииш.* | *Пожега* ; испод ових, графитном оловком, ситним словима запис: *Прочишао | 22.-25. априла 1941.* | *Мил. Филијовић, | њенз. учииш.* | *Чачак.* – У садржају поред свих девет делова књиге чији су наслови подвучени црним мастилом исписана нумерација од 1. до 9. – Старе сигн.: 27/1, I 49. и 50., I 298. – Картон обложен кожом са слепим отиском на предњој и задњој корици, са златотиском на хрпту: *Студије оптимизма и њириоди човјековој [sic!] | М. Филијовић.* – Купљено. Инвентарисано 17. августа 1948.

Повезано као 1. уз: **СТУДИЈЕ О ПРИРОДИ ЧОВЈЕКОВОЈ : покушај оптимистичке философије** / Илија И. Мечников ; превео Јован Ст. Кујачић. – [Б. м. : б. и.], 1911 (На Цетињу : Државна штампарија Краљ. Црне Горе). – 339 стр. ; 20 см

КНБС 49. – Стр. [5]: Предговор / Илија Мечников. – На насл. стр. између главног наслова и поднаслова графитном оловком је исписана година *1903.* – Поједини редови и пасуси плавом и црвеном графитном оловком и црним мастилом подвучени или обележени вертикалним линијама. – На стр. 339, на крају текста црним мастилом записи: *Прочишао | у октобру 1919.* | *Милив. Филијовић, | учииш.* | *Добриња.* ; *Прочишао | у септембру 1924.* | *Миливоје Филијовић, | учишељ.* | *Пожега.* ; испод ових, графитном оловком, ситним словима запис: *Прочишао | 19.-22. априла 1941.* | *Миливоје Филијовић, | њенз. учииш.* | *Чачак.* – У садржају наслови сва три дела подвучени црвеном графитном оловком, а поред њих плавом графитном оловком исписани римски бројеви I, II, III.

ОМАН, сер Чарлс Вилијам Чедвик

КРАТКА ИСТОРИЈА ЕНГЛЕСКЕ : од најстаријих времена до краја Светскога Рата / написао Ч. Оман ; [превео на српски Драгутин Суботић]. – Лондон : Издали Вилемс и Норгет, 1920 (Лондон : Штампарија Williams, Lea & Co., Ltd.). – X, 173 стр. ; 19 см

КНБС 524; СБ 57192. – Напомена: стр. [V]. – Ч. Оман је био професор историје на Оксфордском универзитету. – Ово издање Историје Енглеске припремљено је за време Светскога Рата, и намењено је било поглавито употреби по српским ђачким колонијама у Великој Британији. – Ову је Историју превео на српски Др. Драгутин Суботић, наставник српских ђака оксфордске колоније. – Право за нова издања придржава Др. М. [Милан] Ђурчин, чијим је старањем ова књига угледала света. – На унутр. стр. предње корице графитном оловком запис: *III/70*; на десној стр. предњег кор. листа у горњем десном углу црним мастилом запис *III, 41*. и потписи: *Миливоје Филиповић, учиишељ*, | *Божидарка Филиповићка, учиишељица*. ; испод потписа екс либрис: *Миливој В. Филиповић | Учиишељ* ; на дну стране печат: *Књижара Срп. Краљ. Академије Наука | С. Б. Цвијановића – Београд*. – Поједине речи црним мастилом и црном графитном оловком подвучене, а пасуси обележени вертикалним линијама. – На стр. [1], на левој маргини поред првог пасуса, црним мастилом вертикални запис: *1. Најстарији сџановн.*; испод, поред другог пасуса вертикални запис: *2. Келџи*. – На стр. 2, на десној маргини поред другог пасуса вертикални запис: *3. Римљани*. – На стр. 35, на левој маргини поред другог пасуса вертикални запис: *Виклиф 1324.-1384.* – На стр. 40, на десној маргини поред петог пасуса, при дну стране запис: *Орлеанка 1412.-31*. – На стр. 64, на левој маргини поред првог пасуса, запис: *1603*. – На стр. 173 црним мастилом запис: *Прочиџао | у окџибру и нов. 1920. | и марџу 1925. | Милив. Филиповић | учииш. | Пожега*. – На полеђини последње, 173. стр. и предњем делу задњег кор. листа црним мастилом запис: *Садржај: 1. Келџска и римска Бриџанија... сџр. 1. | 2. Долазак Енглеза...3. | Примање Хриџ. међу Бриџонцима...6. | 4. Најезда Данаца...8. | 5. Нормански краљеви (1066-1154) 13. | 6. Анжујска краљевина (1154-1272) 19. | 7. Едвард I и развџиак енџ. усџавности 26. | 8. Почешак сџоџоџишњеџ раџа...32. | 9. Ричард II и сељачка буна 1377.-1399...36. | 10. Дом Ленкестра и сџоџоџишњи раџи 38. | 11. Раџови ружа 1453.-1485)...41. | 12. Рани владари из Тџуџорове џорџоџице...45. | 13. Хенрик VIII и реформаџија...48. | 14. Реформаџија и реакџија...52. | 15. Јелисаветџа 1558.-1603. џ...55. | 16. Перџод раних Сџџуарџовића...64. | 17. Велики џраџански раџи 1640.-1649. 70. | 18. Енглеџска као реџублика и Кромвел 76. | 19. Ресџораџија и рефолуџија...81. | 20. Виљем и Марија 1689.-1702. ...89. | 21. Ана 1702.-1714. ...92. | 22. Краљеви из Хановеранске лозе...96. | 23. Велики раџови са Франџуском...100. | 24. Први џео владавине Ёрџа III (1760.-1789.)...107. | 25. Друџи џео „ „ 1789.-1815. 114. | 26. Доба џосле раџова 1815.-1837. ...131. | 37 [џреба 27]. Викџорија џео џрви 1837.-1865. ...137. | 28. „ „, друџи 1865.-1901. ...145. | 29. Инџија и колоније 1801.-1901... 156. | 30. Двадесетџи век и свеџски раџи 161. – Сџаре сиџн.: 247/II, III/70, III,41. – Картон обложен харџиџом; на предњој корици, изнад наслова црним мастилом потпис: *Миливоје Филиповић, учиишељ*. – Купљено. Инвентарисано 26. августа 1948.*

7

МФ 268/II 1

ПОПОВИЋ, Васиљ

ИСТОЧНО ПИТАЊЕ : историски преглед борбе око опстанка Османлиске царевине у Леванту и на Балкану / Васиљ Поповић. – Београд : Издавачка књижарница Геџе Кона, 1928 (Земун : „Макарије“ а. д.). – 191 стр. ; 24 см

КНБС 293; СБ 63868. – Литература: стр. [181]-185. – На насл. стр. у горњем левом углу црним мастилом запис: *24.-IV-928*. | *Чачак*. ; поред, у горњем десном углу, запис: *III, 62*. ; испод су црним мастилом потписи: *Миливоје Филиповић, | учииш. џенз.* | *Божид. Филиповићка, | учииш. џенз.*; испод потписа екс либрис: *Миливој В. Филиповић | Учиишељ*; из-

међу имена аутора и наслова графитном оловком запис: II 1542 ; испод поднаслова црним мастилом записи: *Приказ ове књиџе*: | 1. „Срп. Књ. Гласник“ Н. С., 24., 386.-9 | 2. „Мисао“ 27., 214.-17. | 3. „Гласник исџор. друштва | у Новом Саду“ 1., 157.-9.; „Исџочно ишџање“ | – „Енциклопедија С. Х. С.“ | II, 75-86. ; „Сџаре и нове | борбе око мореуза“ | Ж. Балугџића | „Срп. књ. ласник [sic!]“ Н. С. | 7., 587.-600. ; „Да ли је решено исџочно | ишџање“? А. Поџодина | „Срп. Књ. Гласник“ Н. С. 25., 209. и 289. ; „Поџлед на улогу Русије и Аусџрије | у исџоном ишџању“ К. Кумануди | „Срп. књиџ. џласник“ 10., 584.-605. | „Дело“ 31., 135.-140. – Поједине речи, редови и пасуси црном и црвеном графитном оловком подвучени или обележени вертикалним линијама. – На стр. 180 графитном оловком записи: *Прочишџао | у мају 1928.* | и „ „ 1930. | *Милив. Филиповић, | учиш. џенз. | Чачак ; Прочишџао | 5.-8. августа 1933.* | *Миливоје Филиповић, | џенз. учиш. | Чачак.* – Старе сигн.: 268/II 1, III, 62, II 1542. – Картон обложен црним платном, са златотиском на хрпту: *Пойовић | Исџочно Пишџање | М. Ф.* – Један лист (стр. [15]-16) волантан. – Купљено. Инвентарисано 27. августа 1948.

8

МФ 377/II

НУРИ-ХАЏИЋ, Осман

МУХАМЕД И КОРАН : културна историја ислама. Део 1 / Осман Нури Хаџић. – Београд : Издавачка књиџарница Геџе Кона, 1931 (Београд : Драг. Грегориф). – [6], XVI, 179 стр. ; 23 cm

КНБС 406. – Стр. [5]-[6]: Предговор / Ст. Станојевић. – Литература: стр. [175]-176. – На унутр. стр. предње корице, на средини графитном оловком запис: II-158. – На десној страни предњег кор. листа, у горњем десном углу црним мастилом запис: III,118 ; испод, на средини су црним мастилом потписи: *Миливоје Филиповић, | учиш. џенз. | Божидарка Филиповићка, | учиш. џенз.* ; испод потписа, десно екс либрис: *Миливој В. Филиповић | Учитель.* – На насл. стр. између главног наслова и поднаслова црним мастилом су исписане године 570-632, а испод њих поновљен запис графитном оловком 570.-632 ; испод прве године, вертикално графитном оловком запис 27. *аџрила*, а испод друге године 8. *јуна* ; испод запис црним мастилом: „*Мухамед и ислам*“ „*Исџ. свеџа*“ *Велса 333.-355.* | „*Ислам*“ – „*Исџор. образованосџи у сред. веку*“ *Сењ. II 25.-30.* | „*Мухамед – ислам*“ – „*О херојима*“ *Карлајла 57.-104.* | „*Коран и јеванђеље*“ – „*Мисао*“ 19., 1215. и 1352. | „*Исламова џоследња реч Евроџи*“ – „Срп. књ. џласник“ 10., 520.-538. | „*О калифашу*“ „*Мисао*“ 15., 688. и 819. | „*Ислам*“ *од Ламенса* – „*Прилози...*“ 12., 144. | *О Мухамеду* – „*Исџор. умноџ развића Евроје*“ *Др. I, 271.-287.* – Поједине речи, редови и пасуси црном и црвеном графитном оловком подвучени или обележени вертикалним линијама. – На стр. 18, на левој маргини црном графитном оловком исписана година 611. – На стр. 32, на левој маргини црном графитном оловком исписана година 622. – На стр. 141, испод наслова, тј. имена првог Мухамедовог наследника „Ебу Бекр“, црном графитном оловком исписане године 632.-634. – На стр. 145, испод имена другог Мухамедовог наследника „Омер бин ел-Хатаб“, црном графитном оловком исписане године 634.-644. – На стр. 152, испод имена трећег Мухамедовог наследника „Осман бин Афан“, црном графитном оловком исписане године 644.-656. – На стр. 158, испод имена четвртог Мухамедовог наследника „Али-бин-еби-Талиб“, црном графитном оловком исписане године 656.-661. – На стр. 173, у доњем десном углу црном графитном оловком запис: *Прочишџао | у деџембру 1931.* | и 8.-11. *јануара 1935.* | *Миливоје Филиповић, | учиш. џенз. | Чачак.* – Старе сигн. : II-158, III,118. – На полеђини последње стр. и задњем кор. листу залепљен новински чланак *Мухамед и Коран : нова књиџа џ. Османа Нури Хаџића.* –

Картон обложен пластифицираним зеленим платном, са златотиском на хрпту и предњој корици: *Осман Нури Хаџић | Мухамед и Коран* и слепим отиском на задњој корици. – Купљено. Инвентарисано 28. августа 1948.

9

МФ 771/II

ЛИХНОВСКИ, Карл Марк

МЕМОАР ПРИНЦА ЛИХНОВСКОГ : (текст у потпуности) : с коментаром Алберта Томе бив. Франц. Министра наоружања / превоо с француског Никола П. Петровић. – [Солун] : Издање Петровића и Соколовића, [1918] (Солун : Штампариија Акуарони). – VII, 69 стр. ; 17 см. – (Слободна библиотека ; бр. 1)

КНБС 638; СБ 44311. – Стр. [1]-VII: Неколико речи уз српско издање / Никола П. Петровић. – Стр. [1]-12: Предговор / Алберт Тома. – Цена 2 драхме. – На накнадно нашивеној заштитној корици публикације, у горњем левом углу екс либрис: *Миливој В. Филиповић | Учишељ*; поред, у десном углу црним мастилом запис: *XV,60*. ; испод су црним мастилом потписи: *Милив. Филиповић, | учишељ, | Бож. Филиповићка, | учииш.*, а на средини корице црним мастилом запис: *Мемоар | ђринца Лихновског*. – На унутр. стр. предње корице графитном оловком запис: *II 1944*. – На предњој корици, у горњем десном углу црним мастилом потпис: *Мил. Филиповић | учишељ*. – На насл. стр. у горњем левом углу црним мастилом запис: *26. VII-918. | Микра*, а испод дописано црвеном графитном оловком: *код Солуна*; поред, у горњем десном углу црним мастилом запис: *Милив. Филиповић | учишељ*; испод потписа екс либрис: *Миливој В. Филиповић | Учишељ*. – Неколико редова црном графитном оловком подвучено и један пасус обележен вертикалном линијом. – На стр. 69, на крају текста, са десне стране црним мастилом запис: *Прочишао | 26.-27. јула 1918.*, а испод дописано графитном оловком и *4. и 5. сейш.* „ „, па црним мастилом *МилФилиповић, | учишељ | Микра*, па дописано графитном оловком *код Солуна*. ; поред, са леве стране, графитном оловком запис: *Прочишао | 27.-28. јула 1927. | Миливоје Филиповић, | учииш. ђенз. | Чачак*. ; испод, црним мастилом запис: *Ошкрића која су учињена | овим мемоаром казују: | 1.) Немачка је охрабрила | Аустирију да најадне на Србију; | 2.) Немачка је одбила енглески | ђредлоз за ђосредовање ради | решења сјора мирним ђуштем и | 3.) Немачка је објавила рађ | због руске мобилизације ма да је | била ђозивана на ђреговоре*. – Старе сигн.: 771/II, XV,60, II 1944. – Броширано, са накнадно нашивеном заштитном корицом. – Купљено. Инвентарисано 17. септембра 1948. – У публикацији се налази пресавијен лист са чланком „Ко је крив за светски рат?“ аутора М. Божиновића, Радована Јовановића, проф. и Лујака Ринова, учитеља, Жупа дубровачка, објављен у: *Полиђшка* (Београд). – Год. 25, бр. 7151 (недеља, 25. март 1928), стр. 2.

10

МФ 4/III

КЊИГА ЗДРАВЉА : домаћи лекар за свакога / под уредништвом проф. Н. И. Бистрова, проф. В. П. Доброклонског, проф. С. И. Залеског... [и др.] ; превоо Др. Милутин Р. Живковић. – [Београд : б. и.], [б. г.]. – 5 књ. ; 26 см

Св. I: **АНАТОМИЈА И ФИЗИОЛОГИЈА / под уредништвом академичара кнеза И. Р. Тарханова. – Штампариија „Доситије Обрадовић“, [1903]. – 547 стр.**

ко су савршеније душе бла-| жених које је насељавају. Најзад душа до-| љуре у десето небо Емџириј где се нас-| лађује гледањем Госјода. | У првом кругу љакла Даније налази ве-| лике љисце сјароџ свејша | У друџом кругу сладосјраснике: Клеоџајру, | Јелену, Ахила, Париса, Трисјана и гр. | У шрећем кругу љрождрљивце. | У четврћом „ шврдице и расијнике. | У љећом „ љлаховише. | У шесћом „ јерейшике. | У седмом „ насиље љрема ближњима. | У осмом „ кажњава се лаж, ласкање, | они који су љрџо-вали са дужностјима; | Девећи круџ одрећен је за најсјрашније | љресјуйнике – издај-нике. – Мало ниже испод, црном графитном оловком запис: Пуш Данишеов од уласка у љакао | до соелит етпиритум љрајао је 6 ½ дана. – На стр. 3, испод наслова „Пакао“, црним мастилом запис: *Inferno*. – На стр. 10, поред „Пјесма трећа“, црном графитном оловком запис: „Мисао“ 35., 184. | Треће љевање | љревео Т. Ђукић. – На стр. 18, поред „Пјесма пета“, на левој маргини црном графитном оловком запис: „Риминска невесја“ | „Мисао“ | 29., 486. ; на десној маргини црним мастилом запис: „Срј. Књ. Гласник“ Н. С. 5., 448 [поред дописано црном графитном оловком - „Бесмрјина љрељубница“]; испод црним мастилом запис: „Мисао“ 35., [поред црном графитном оловком дописано 322. Пешо љевање љревео В. Живојиновић]. – На стр. 131, испод наслова „Чистилиште“, црним мастилом запис – *Purgatorio* -. – На стр. 257, испод наслова „Рај“, црним мастилом запис: – *Paradiso* -. – На стр. 380, испод завршетка текста, са десне стране црном графитном оловком запис: Прочишао | 1.-12. маја 1930. | и 14.-19. јуна 1940. | Миливоје Фили-џовић, | учиш. љенз. | Чачак. – На полеђини последње стр. залепљен граф. приказ Обса slika Divne glume : Рај; поред приказа, на левој маргини црним мастилом запис: Чисти-лиште 7. блудностј. 6. љрождрљивостј 5. лакомотј. 4. лењостј. 3. срџба. 2. ненавиџостј. 1. охолостј. – Старе сигн.: 119/IV, Пр. XI, 27., IV 1025. – Картон обложен бордо платном, са златотиском на хрпту: Данише | Божансјивена комедија | М. Ф. – Купљено. Инвентарисано 3. септембра 1948.

12

МФ 124/IV

ДЕФО, Данијел

РОБИНСОН КРУСЕ : са 115 слика : за српску младеж / са шведског превео Јов. П. Милијевић учитељ Вежбаонице. – Београд : [б. и.], 1904 (Београд : Штампарија Д. Димитријевића). – 326 стр. : илустр. ; 16 см

КНБС 546; СБ 9714. – На предњем кор. листу, у горњем левом углу екс либрис: Миливој В. Филијовић учишел; поред, у горњем десном углу, црним мастилом запис: Пр. XII, 182. ; испод, поред екс либриса са десне стране, црним мастилом потписи: Мил. В. Филијовић, | учишел, | Божид. Филијовићка, | учиш. ; испод, на средини стране, графитном оловком запис: IV | 1058 ; на полеђини предњег кор. листа црним мастилом запис: Зна се да је јунак романа Робин-| зон Кресе заиста љосћојао и звао се | Александар Селскирк. Догађај је љошћино | ишћиниш. Робинзоново осћрво је Хуан | Фернандез, још љосћоји на 750 Км далеко | од Валијариза (Јужна Америка). – На насл. стр., изнад наслова, црним мастилом потпис: Милив. Филијовић учишел., а између потписа и наслова, црним мастилом, штампаним словима запис: Дефое; ; испод наслова, црним мастилом запис: 1719. ; са леве стране, црним мастилом вертикални запис: Енглез Дефое 1661.-1731. | аушор Робинзона ; испод, црним мастилом запис: Приказ: | „С. Књ. Гласник“ | књ. 14. сјр. 625.-635 ; са десне стране, екс либрис: Миливој В. Филијовић учишел ; на средини стране, преко поднаслова, графитном оловком укусо запис: IV | 1011. – На стр. 326, испод завршетка текста, са десне стране црном графитном оловком запис: Прочишао | у августу 1926. | ЙубМПеришић | Пожега ; са леве стране, црном графит-

ном оловком запис: *Прочишао* | 4.-7. окт. 1937. | *Миливоје Филиповић*, | *џенз. учий*. | *Врњци*. – Старе сигн.: 124/IV, Пр. XII, 182., IV 1058, IV 1011. – Картон обложен кожом, са златотиском на хрпту: *Робинсон*. Хрбат делимично оштећен. – Купљено. Инвентарисано 3. септембра 1948.

13

МФ 132/IV

ДИМИТРИЈЕВИЋ, Јелена Ј.

ПИСМА ИЗ НИША : о харемима / од Јелене Јов. Димитријевића : (Оштампано из „Дела“). – Београд : [б. и.], 1897 (Београд : Парна радикална штампарија). – 225 стр. ; 20 cm

КНБС 611; СБ 10360. – На предњем кор. листу, са леве стране, графитном оловком запис: *IV-1748* ; у горњем левом углу, екс либрис: *Миливој В. Филиповић учийшељ* ; поред, у горњем десном углу црним мастилом запис: *IV, 49.* ; поред екс либриса, на средини горњег дела стране, црним мастилом потписи: *Мил. Филиповић*, | *учийшељ*, | *Божид. Филиповићка*, | *учий*. – На насл. стр., у горњем левом углу црним мастилом запис: *9.-IV-911.* | *Врњци* ; поред, на средини стране, изнад наслова, црним мастилом потпис: *Милив. Филиповић* | *учийшељ* ; испод имена аутора, црним мастилом запис: – *рођена 27.-III-1862. у Крушевцу* - ; поред наслова, са леве стране укос, црним мастилом запис: „*Николаћ Малебашија*“ | „*Срп. Књ. Гласник*“ 8., 90. | „*Башка – Бунча и Сиринка* | *Марице*“ 14., 241. и 321. ; са десне стране укос, црним мастилом запис: „*Писма из Солуна*“ | „*Срп. Књ. Гласник*“ 21., 801. и 881. | 22., 13., 88., 171., 253., 332., 415., 487. и 566.; са леве стране запис: *Михалаћ* – „*Дело*“ | 39., 275. и 40., 5. ; испод, са леве стране укос, црним мастилом записи: „*Американка*“ | „*Срп. Књ. Гласник*“ 28., 81. и 161. ; „*Писма из Лондона*“ – | „*Мисао*“ 30., 16. и 202.; „*Писма из Париза*“ | „*Мисао*“ 31. 204. ; са десне стране, укос црним мастилом записи: „*Американке*“ | „*Српски Књ. Гласник*“ Н. С. | 9., 188., 284. и 351. ; „*Писмо са „Тракије*“ | 11., 321. и 403. ; у доњем левом углу, на горе окренут, црним мастилом запис: „*Еџипајска Принцеза*“ | „*Мисао*“ 35., 276. – На стр. 225, испод завршетка текста, са леве стране црним мастилом запис: *Довршио чийшање* | *ове књиџе 28.-IV-911.* | *у 3 с. њо њодне код* | *хошела „Евроја“* | *у Врњцима* | *М. Ф. уч.*, а поред, вертикално: *џадала киша* ; са десне стране, црним мастилом запис: *Прочишао* | *у айрилу 1911.* | *Мил. Филиповић*, | *учийшељ*. | *Врњци* ; испод, на средини стране, црним мастилом запис: *Прочишали* | 1.-6. *јануара 1928.* | *Божидарка и Миливоје* | *Филиповић*, *учий*. *џенз.* | *Чачак*. – Старе сигн.: 132/IV, IV-1748, IV,49. – Полукожа, са златотиском на хрпту: *Писма из Ниша* | *М. В. Ф.* – Купљено. Инвентарисано 3. септембра 1948.

14

МФ 200/IV

КАЛЕВАЛА : фински народни епос. Књ. 1 / превео с финског Иван С. Шајковић. – Хелсинки : [б. и.], 1935 (Хелсинки : Штампарија Литера). – [1] слика Eliasa Lönnrota, XVI, 158 стр. ; 25 cm

КНБС 571. – Стр. [III]: Елиасу Ленроту : приликом Стогодишњице „Калевале“ / Иван С. Шајковић [Фуснога на стр. VI: Готовој епопеји сам Ленрот дао је назив „Калевала“. Раније су постојале само руне о земљи Калевали.]. – Стр. V-XVI: Предговор / Др. Иван С. Шајковић. – Кратка објашњења: стр. 151-155. – Писмо професора Ј. Бјељскога: стр. 156. – Tri I. S. Shajkovitshin puhe Kalevalan 100"vuotisjuhlassa: стр. 157. – На унутр. стр.

предње корице графитном оловком запис: *IV-462*; у горњем десном углу предњег кор. листа црним мастилом запис: *VI,5*; на средини црним мастилом потписи: *Миливоје Филиповић, њенз. учишѐљ*, | *Божидарка Филиповићка*, „*учишѐљица*“. – На насл. стр. у горњем левом углу црним мастилом запис: *4-I-936*. | *Чачак*; у горњем десном углу запис: *XI, 5*; изнад главног наслова црним мастилом потписи: *Миливоје Филиповић, њенз. учишѐљ*, | *Божидарка Филиповићка*, „*учишѐљица*“; на доњем делу насл. стр., изнад места и године издања, црним мастилом запис: „*Исџоријски еј финској народа – „Калевала“ – „Мисао“ 34., 71.-93.* | „*Срџски ѡревод финској народној ејоса*“ – „*Срџ. Књ. џласник*“ *Н. С. 46., 547.-550.* – На стр. [I] с таблом, испод слике и имена *Elias Lönrot*, црним мастилом запис: *1802.-1884.* – На стр. 149, десно испод завршетка текста, црном графитном оловком запис: *Прочишѐо* | *7.-10. јануара 1936.* | *Миливоје Филиповић*, | *њенз. учишѐ.* | *Чачак*. – Старе сигн.: *200/IV, IV-462, VI,5, XI,5*. – Картон обложен пластифицираним бордо платном, са златотиском на хрпту: *Калевала* | *Фински* | *Народни ејос* | *М. Ф.* – Купљено. Инвентарисано 7. септембра 1948.

Повезано као 1. уз: **КАЛЕВАЛА : фински народни епос. Књ. 2** / превео с финског Иван С. Шајковић. – Хелсинки : [б. и.], 1939 (Хелсинки : Штампарија Сана). – 133 стр. ; 25 cm

КНБС 571. – Кратка објашњења: стр. 131-132. – На насл. стр. у горњем левом углу графитном оловком запис: *13.-VII-940*. | *Чачак*. – На стр. 129, у доњем десном углу, испод текста црном графитном оловком запис: *Прочишѐо I-II* | *15.-20. јула 1940.* | *Миливоје Филиповић*, | *њенз. учишѐ.* | *Чачак*.

15

МФ 246/IV

МИЛАНКОВИЋ, Милутин

КРОЗ ВАСИОНУ И ВЕКОВЕ : писма једног астронома / М. Миланковић. – Нови Сад : Матица српска, 1928 ([Б. м. : б. и.]). – 212 стр. + [9] стр., [1] цртеж ; 23 cm

КНБС 455; СБ 49282. – На врху насл. стр., на средини, црним мастилом запис: *VII, 41в.*; испод, на средини стране, црним мастилом запис: *29.-XI-928*. | *Чачак*.; испод, са леве стране, црним мастилом потписи: *Миливоје Филиповић*, | *њенз. учишѐљ*, | *Божидарка Филиповићка*, | *њенз. учишѐ.*; поред потписа, са десне стране, екс либрис: *Миливој В. Филиповић*, | *Учишѐљ*; испод наслова, црним мастилом записи: 1 „*Срџско небо*“ *Михаиловића Јеленка* – „*Брасџво*“ 8, 296-337. | 2 „*Небо и њеџов склој*“ *Сџанојевића Ђока* – „*Ошџабина*“ 19, 1-22. | 3 „*У васионском ѡросџору*“ *Јелачића Јевџ.* – „*Нова Европа*“ 25, 6-12. | 4 „*Близина њејознашџоџ*“ „ „ „ 24, 112-119. | 5 „*О ѡланџи Марсу*“ у књизи „*Чланци и сџудије н. с. П. Бр. 5-15 сџр.* | 6 „*Како је замишљана васиона у џоку векова*“ у књизи „*Чланци и сџудије*“ нова серија *Пеџронијевића Бран. 16-39 сџр.* | 8 „*Енџројџија васионе*“ *Бр. П. Срџ. Књиж. џласник*“ 2, 125, 203, 274 и 363. | 9 „*Обескрајн. Свеџа*“ „ „ „ *Дело*“ . . . 30, 96.; на полеђини насл. стр. графитном оловком запис: *IV-437*. – Поједини редови црном графитном оловком подвучени, а пасуси обележени вертикалним линијама. – На стр. 41, испод завршетка IX поглавља, графитном оловком исцртани веџи и маџи круг са називима знакова зодијака и месеци: *водолија/јануар, рибе/фебруар, ован/марџ, бик/април, близнаци/мај, рак/јун, лав/јул, девица/август, џеразије/сепџембар, скорџион/окџобар, сџрелац/ноембар, козорџо/децебар*. – На стр. 212, испод завршетка текста, графитном оловком са леве стране запис: *Прочишѐо* | *12.-17. августа 1929.* | *Миливоје Филиповић*, | *учишѐ. њенз.* | *Овчарска бања*; а са десне стране

запис: *Прочишао* | 1.-6. децембра 1928. | и 4-9 августа 1932 | *Миливоје Филиповић*, | *учиш. њенз.* | *Чачак*. – Уз публикацију повезан и текст мањег формата „*Календар Земљине прошлости од М. Миланковића* : (прислушна академска беседа прочишана на свечаном годишњем скупу Академије 7.III.1925.)“, обима 9 стр. ; испод завршетка текста црним мастилом, ситним словима запис: *Прочишао* | 3.-II-927. | *Милив. Филиповић*, | *учиш.* | *у возу* | *Чачак-Пожега*. – Старе сигн.: 246/IV, VII, 41в., IV-437. – Картон обложен платном, са златотиском на хрпту: *Миланковић* | *Кроз* | *Васиону* | *и* | *Векове* | *М. Ф.* – Купљено. Инвентарисано 9. септембра 1948. – У публикацији се налази исечак из новина са цртежом и текстом о „Зодиакалним знаковима“ и „Зодијаку“ и пресавијен лист са чланком „О могућности живота на другим планетама : мишљење чувеног француског савременог филозофа Анри Бергсона по овом питању“ аутора др Филипа Медића.

16

МФ 262/IV

МОДЕРНИ ПИСЦИ : песме, приповетке, есеји / преводи Гргура Берића. – Београд : Издање Савића и комп., 1915 (Београд : Штампарија Савића и комп.). – VI, 213 стр. : 19 cm

КНБС 870; СБ 52130. – Стр. [III]-VI: Предговор / Преводилац. – На предњем кор. листу, у горњем десном углу, црним мастилом запис: *VI, 125.* ; испод, на средини врха стране, црним мастилом потписи: *Миливоје Филиповић*, | *уч. њенз.* | *Божид. Филиповићка*, | *уч. њенз.* ; испод, са десне стране, екс либрис: *Миливој В. Филиповић*, | *Учишељ.* – На унутр. страни предњег кор. листа графитном оловком запис: *IV/80.* – Поједине речи и редови подвучени црном графитном оловком и црним мастилом. – На стр. 145, испод наслова текста Харалда Хефдинга „Фридрих Ниче“ црним мастилом запис: – *1844.-1900.* – На стр. 156, у реченици подвученој графитном оловком „Умро је 25 августа 1890“, година 1890. је прецртана, а црним мастилом записана *1900.* – На стр. 213, испод завршетка текста, са десне стране графитном оловком запис: *Прочишао* | *23.-25. јануара 1931.* | *Миливоје Филиповић*, | *учиш. њенз.* | *Чачак.* ; са леве стране, црним мастилом запис: *О Ничеу*: | „*Ниче*“ од *Вл. Рибникара* – „*Дело*“ 22., 179. | „*Nietsches Philosophie*“ – „ 55., 293. | „*Ниче и Достојевски*“ – „ 62., 207. и 438. | „*Ниче и иморализам*“, *Срп. Књ. Гл.*“ 11., 470. | „*Ниче и њесма*“..... „ „ „ 24., 39. | „*Fr. Niče*“ – „*Нова Европа*“ 22., 137. ; поред, са леве стране, укосо запис: „*Ниче*“ у „*Шой. Ниче, Сјенсер*“ | *Бр. Пејтр. Сјтр.* 91.-181. – Старе сигн.: 262/IV, VI,125., IV/80. – Тврд повез са мраморираном хартијом, полукожа, са утиснутим црним словима на хрпту: *Мгерни [sic!] њисци.* – Купљено. Инвентарисано 9. септембра 1948.

17

МФ 15/V

ШИЛЕР, Јохан Фридрих

МАРИЈА СТУАРТКА. : жалосна игра у 5 радња : прегледано и удешено за српску позорницу / од В. Шилера ; превео Спиро Димитријевић Которанин. – Панчево : Наклада Књижаре Браће Јовановића, [б. г.] (Панчево : Штампарија браће Јовановића). – 145 стр. ; 15 cm

На унутр. стр. предње корице графитном оловком запис: *V-1729* ; на предњем кор. листу, у горњем левом углу екс либрис: *Миливој В. Филиповић учишељ* ; у горњем десном углу црним мастилом запис: *X,2.* ; поред екс либриса, црним мастилом потписи: *Мил.*

Филиповић, | учишѐљ, | Бож. Филиповићка, | учиш. – На насл. стр., изнад имена преводиоца, црним мастилом запис: *написано 1800. год.*, а испод, са десне стране, укосо црним мастилом запис: *Види „Дело“ | књ. 2. сџр. | 513.-526.* – На стр. [2], испод списка лица у представи под насловом „Особе“, црним мастилом запис: *Марија Сџј. била је њро удаша за | франц. краља Фрању II, који је умро 1560. | За шим је владала Скошском, где | се била удала за неког великаша; | ња је и њоред мужа живела рас- | калашно. Један њен љубавник убије | јој мужа, а она се њоново уда за | шоџ љубавника. Тада се Скошши њобу- | не ѡрошив ње. Она ѡбежне у Енгл. | где је била зашочена 20 год 567.-587. | Пожубљена 8.-II-1587. год. | Њеноџ сина Јакова VI узела је Јелисавета за | ѡресшолонаслед.* – На стр. 145, испод завршетка текста, са десне стране, црним мастилом запис: *4.-II-907. | МФ;* ; поред, графитном оловком запис: *17-V-909. г. | С. Ђ. | Б. Ф.* – Старе сигн.: 15/V, V-1729, X,2. – Полукожа, са златотиском на хрпту: *Шилер | Марија | Сџјуаршкка | М. Ф.* – Купљено. Инвентарисано 13. септембра 1948.

18

МФ 30/VI

Т. Г. МАСАРИК : зборник / приредила Југословенско-чехословачка лига у Београду; редиговао Др. Драгутин Прохаска. – Београд : С. Б. Цвијановић; Прага : Akciová společnost „Orbis“, 1927 (Прага : „Orbis“). – 283 стр., [1] слика Т. [Томаша] Г. [Гарига] Масарика, Председника Чехословачке Републике, [13] листова с таблама : илустр. ; 20 см

КНБС [421]; СБ 87087. – Текст ћир. и лат. – Стр. 5-8: Предговор / Председник Југословенско-Чехословачке Лиге Милош Трифуновић, Министар Просвете. – Str. 261-271: Bibliografija / sastavili Vasil K. Škrach i Jaroslav Šimsa. – Str. 272-274: Srpsko-hrvatska bibliografija o Masaryku / sastavio Dr. D. Prohaska. – Slovenska bibliografija o Masaryku: str. 274-275. – На заштитном паусу предњег кор. листа, у врху стране десно графитном оловком запис: *III,50.* ; поред, у горњем десном углу екс либрис: *Миливој В. Филиповић | Учишѐљ* ; испод, на средини врха стране, црним мастилом потписи: *Миливоје Филиповић, | учиш. ѡенз. | Божид. Филиповићка, | уч. ѡенз.* – На полеђини предњег кор. листа графитном оловком запис: *VI/66.* – На насл. стр., у горњем левом углу црним мастилом запис: *4.-X-927. | Врњци* ; у горњем десном углу црним мастилом запис: *III,50.*, а испод њега црним мастилом потпис: *Миливоје Филиповић, | учиш. ѡенз.* ; испод имена редактора, црним мастилом укосо, један поред другог записи: *1. Разни чланци | о Масарику | „Срп. Књ. Гласник“ | Н. С. 29., 419.-480. | 2. „Масарик“ | „Мисао“ 32., 257.-267. | 3. „Масарик“ (Словенски филантроп) | у књизи „Вођу Европѡе“ ог | Ем. Лугвиџа сџр. 49.-90. | 4. „Председник Vilson i profesor | Masarik u Svetskom Ratu“ | „Nova Европа“ 14., 77.-84 | 5. „Етика и алкохолизам“ | – предавање Масарика – | „Срп. књ. Гласник“ 23., 122.* – Старе сигн.: 30/VI, III,50, VI/66. – Картон обложен кожом, са златотиском на хрпту: *Масарик | Зборник | М. Ф.* – Купљено. Инвентарисано 13. септембра 1948.

19

МФ 248/СКЗ

РАНКОВИЋ, Светолик П.

СЕОСКА УЧИТЕЉИЦА : роман / Светолик П. Ранковић. – Београд : Српска књижевна задруга, 1934 (Београд : Штампарија Драг. Грегорића). – 200 стр. ; 19 см. – (Српска књижевна задруга ; коло 37, књ. 248)

КНБС 22; СБ 74090. – На унутр. стр. предње корице графитном оловком запис: *IV/607.*

– На врху предњег кор. листа црним мастилом потписи: *Миливоје Филиповић, њенз. учишељ, | Божидарка Филиповићка, њенз. учишељница.* – На насл. стр., испод наслова, црним мастилом вертикалан запис: *У школ. 1896.-97. љог. у селу Пружайовцу | срез ко- смајски дешавали су се догађаји исџири- | чани у овом роману: Учишељница Љубица | Трийковићева, учишељ Гојко Савић, џисар | оишћ. Владимир Павловић, џисар ср. Раго- | вић син Мајте Раговића бив. окр. начелника. | Љубица је доцније удаџа за Будимира | Рашковића уч. у Барајеву срез џосавски | и џиу су били учишељи до џензионисања | и доцније су живели у Београду без деце. | Оиџиси у роману одговарају сџварно- | сџи ли- ца нарочиџо Гојка и Љубице.* – На стр. 200, испод завршетка текста са десне стране, графитном оловком запис: *Прочиџао | 26.-27. маја 1935. | Милив. Филиповић, | џенз. учиш. | Врџици.* – Старе сигн.: 209/СКЗ, IV/607. – Тврд повез. – Купљено. Инвентарисано 31. августа 1948.

20

МФ 304/СКЗ

ЈЕЛАЧИЋ, Алексеј Кирилович

ИСТОРИЈА РУСИЈЕ / Алексеј Јелачић. – Београд Српска књижевна задруга, 1929 (Београд : Штампарија „Млада Србија“). – V, 300 стр. ; 19 см. – (Српска књижевна задруга. Поучник ; 4)

КНБС 202; СБ 32237. – Стр. [III]-[IV]: Предговор / Др. А. Јелачић. – На унутр. стр. пред- ње корице графитном оловком запис: *II-717.* – У горњем десном углу предњег кор. листа црним мастилом запис: *XIX,4.* ; на средини врха предњег кор. листа екс либрис: *Миливој В. Филиповић Учишељ* ; испод црним мастилом потписи: *Миливоје Филиповић, | учиш. џенз. | Божидарка Филиповићка учиш. џенз.* – На стр. [III] црним мастилом запис: *О Русији:* | 1. „*Исџи. Свеџа*“ *Зечевића I, 221., 317., 399., 522. и 641., II, 1069.* | 2. „*Из Београда у Пеџроград*“ *Ивана Занковића.* | 3. *Пеџар Велики у „Исџи. Порџреџи и чл.“ Преложа* | 4. *Александар I* „ „ „ „ | 5. *Русија и Евроџа* „ „ „ „ | 6. *XIX вџк* (на ру- ском језику) | 7. „*Пеџар Велики цар руски*“ *Раџа.* | 8. *Руско царсџво у „Исџи. савр. образ.“ III, 8. Сењобоса.* | 9. *Русија у „Исџи. Турске царевине“ сџтр. 148.* | 10. *Пеџар Ве- лики – „Нова Евроџа“ 12., 450.* | 11. „*Нова џисма из Пеџрограда*“ *Р. К. сџтр. 1.-13., 35.-46., 137.-158. 164.-182.* | 12. *О Русији и Русима Трнскоџ.* | 13. *Русија – кулџи. Писма – Ра- дована Казимировића.* | 14. *Сџари Словенски џоџреб С. Т. „Срџ. Књ. Гласн.“ 3., 50. и 125.* | 15. „*Од Николе до Лењина*“ *Кеџуњина.* | 16. „*Ко је Расџуџина*“? | 17. „*Расџуџин*“ *Лиси- јана Мира.* | 18. „*У чему је била снаџа Расџуџина*“ *Барџушина.* | 19. „*Исџиорија руске књижевносџи*“ *Поџгодина.* | 20. „*Звуци руске лире*“ *Р. Одавића.* – Поједине речи, речени- це и пасуси црном и црвеном графитном оловком подвучени или обележени вертикал- ним линијама. – На стр. 25, на левој маргини црним мастилом вертикалан запис: „*Сло- во о џолку Иџоровџ*“ | „*Годишњица*“ 24., 127. – На стр. 31, поред подвученог дела речени- це „*Руси потучени до ногу (1224)*“, црвеном графитном оловком на десној маргини за- пис: 1224. – На стр. 44, поред подвученог дела реченице „*А неумрлу славу задобио је Ди- митрије сјајном победом над Татарима на Куљиковом Пољу*“, на левој маргини црвеном графитном оловком запис: 1380. – На стр. 54, поред наслова IX главе „*Доба Ивана IV Грозног*“, црним мастилом запис: 1530.-1584. – На стр. 58, на десној маргини црним мастилом вертикалан запис: „*Забелешке једноџ Немца сараџн. Ив. Грозноџ*“ | „*Нова Евроџа*“ | 16., 394. – На стр. 103, на левој маргини црним мастилом вертикалан запис: „*Крижанићева џолиџика*“ | „*Дело*“ 5., 352. 6., 2. и 186. – На стр. 129, поред подвученог имена „*Петар II*“, на десној маргини црним мастилом запис: 1727.-30. – На стр. 130, по- ред подвученог имена друге ћерке Иванове, „*Ану*“, на левој маргини црним мастилом

запис: 30.-40. – На стр. 136, поред подвученог имена царице „Јелисавете“, на левој маргини црним мастилом запис: 41.-61. – На стр. 142, поред подвученог имена „Петар III“, на левој маргини црним мастилом запис: 1761.-62. – На стр. 143, испод наслова XVI главе „Доба Катарине II“ црним мастилом запис: 1762.-96.-. – На стр. 152, на десној маргини црним мастилом вертикалан запис: *О Салтииковој „Писма из Пејтро-|града“ Кошутшића сџр.* 229.-237. – На стр. 153, на левој маргини црним мастилом вертикалан запис: *О руском ѓлемућу Лаву Димитријевићу – Исмајлову | „Писма из Пејтр.“ Кошутшића сџр.* 237.-241. ; на дну стране, испод текста, црним мастилом запис: „*Од кмейске зависности сељака до бољшевика*“ | *Усјомене барона Н. Вранџела – „Нова Евроја“ 12., 186.* – На стр. 154, на десној маргини, црним мастилом вертикалан запис: „*Оригинални документи Пуџ. Буне*“ | „*Нова Евроја*“ | 15., 157. – На стр. 161, на левој маргини, поред пасуса у коме се говори о књизи Радишчева „Путовање из Петрограда у Москву“ (1790), црном графитном оловком вертикалан запис: „*Срђ. Књ. Гласник*“ | 17., 409. – На стр. 162, на левој маргини, поред пасуса у коме се говори о „првој деоби Пољске“, црном графитном оловком запис: 1772. – На стр. 165, на десној маргини, поред пасуса у коме се говори о „другој деоби Пољске“, црном графитном оловком запис: 1793. – На стр. 166, поред пасуса у коме се говори о „трећој деоби Пољске“, на левој маргини црном графитном оловком запис: 1795. – На стр. 201, на левој маргини, црним мастилом вертикалан запис: „*Испраџа ѓроштиву Декабрисџа*“ | „*Нова Евроја*“ 13., 219. – На стр. 207, на левој маргини, црним мастилом вертикалан запис: „*П. Ј. Чагајев*“ (1794.-1856.) | „*Нова Евроја*“ 3., 238.-248. – На стр. 235, поред пасуса у коме се говори о „Процесу сто деведесет тројице“, на десној маргини црним мастилом вертикалан запис: „*Нови Живоџ*“: 1., 395.; 2., 70., 234., 202., 328.; 3., 36., 101. и 296. – На стр. 244, поред наслова XXII главе „Доба Александра III (1881 – 1894.)“, на левој маргини црним мастилом запис: „*Александр III*“ | „*Дело*“ 4., 284. и 455. – На стр. 250, на десној маргини црним мастилом вертикалан запис: „*Траџедија цара Николе II*“ | „*Срђ. Књ. Гласник*“ Н. С. | 12., 439., и 517. ; на дну стране, испод текста, црним мастилом запис: „*Цар Никола и руска револуција*“ | „*Срђ. Књ. Гласник*“ Н. С. 9., 344. и 441. – На стр. 251, на левој маргини, црним мастилом вертикалан запис: „*Последња руска царица*“ | „*Срђ. Књиж. Гласник*“ Н. С. 7., 278. – На стр. 259, на левој маргини, црним мастилом вертикалан запис: „*Рор Гароп*“ „*Нова Евроја*“ | 12., 183.-186. ; испод: „*Усјомене Бјељецкоџ*“ | „*Нова Евроја*“ 10., 136.-141. – На стр. 267, на левој маргини црним мастилом налево окренут вертикалан запис: *Извољски и Еренџал* | „*Срђ. Књ. Гласник*“ Н. С. 20. и 21.; испод текста, на дну стране, црним мастилом запис: *Усјомене Извољскоџ* – „*Нова Евроја*“ 12., 181. | „*Срђ. Књ. Гласн.*“, Н. С. 10., 41. – На стр. 270, на десној маргини, црним мастилом вертикалан запис: „*Усјомене Сазонова*“ | „*Срђ. Књ. Гласник*“ Н. С. 23., 115. – На стр. 271, испод текста, на дну стране, црним мастилом запис: *Рогзјанко* – „*Нови Живоџ*“ 18., 193. – На стр. 279, на десној маргини, дуж целог текста црним мастилом вертикалан запис: О другој руској револуцији „*Нова Евроја*“: 7., 229.; 8., 106., 170., 174., 204. и 298.; 9., 27. и 350.; | 10., 107., 302. и 516.; 12., 310., 408. и 564.; 14., 234.; 15., 180.; 21., 277.; 22., 57., 187., 26., 309. ; на дну стране, испод текста, црним мастилом запис: *Руска револуција*: | „*Нови Живоџ*“ 9., 16., 65., 134. и 225. – На стр. 280, на десној маргини црним мастилом вертикалан запис: „*Дневник цара Николе*“ | „*Нова Евроја*“ 9., 538. ; на дну стране, испод текста, црним мастилом запис: „*Искази великодсјојника ѓоследњег цара*“ | „*Нова Евроја*“ 12., 373. – На стр. 300, испод завршетка текста, десно црним мастилом запис: *Прочитџао* | *у марџу* 1929. | „ „ „ 1934. | *Миливоје Филиповић*, | *учиџ. ѓенз.* | *Чачак*. – Старе сигн.: 90/СКЗ, II-717, XIX,4. – Тврд повез. – Купљено. Инвентарисано 30. августа 1948.

Литература

1. Баковић, Милица, Матовић, Маријана, „Легат Миливоја и Божидарке Филиповић у Градској библиотеци ‘Владислав Петковић Дис’ у Чачку“, у: *Колекције у библиотекама : формирање, заштитна, богаћење, одржавање, ревизија и коришћење*. - Београд : Заједница матичних библиотека Србије ; Крушевац : Народна библиотека, 2008. - Стр. 191-200.
2. *Библиотека Плаћона Аћанацковића* / [редактори Корнелија Олар, Финка Пјевач, Светлана Вучковић]. - Нови Сад : Библиотека Матице српске, 1995. - (Каталог легата Библиотеке Матице српске ; књ. 1)
3. *Библиотека Саве Текелије* / [редактори Светлана Вучковић... и др.]. - Нови Сад : Библиотека Матице српске, 1997. - (Каталог легата Библиотеке Матице српске ; књ. 2)
4. *Библиотека Текелијанума. Т. 1* / [редактор Финка Пјевач]. - Нови Сад : Библиотека Матице српске, 2001. - (Каталог легата Библиотеке Матице српске ; књ. 3)
5. *Библиотека Текелијанума. Т. 2* / [редактор Светлана Вучковић]. - Нови Сад : Библиотека Матице српске, 2003. - (Каталог легата Библиотеке Матице српске ; књ. 4)
6. *Bibliotekarski leksikon* / Vladimir Jokanović... [et al.]. - Beograd : Nolit, 1984.
7. Вранеш, Александра, *Ог рукописа до библиотеке : појмовник*. - Београд : Филолошки факултет, 2006.
8. Вукићевић, Миливоје М., *Добриња : до 1921 године*. - Београд : Одбор за проучавање села САНУ ... [и др.], 1995. - (Библиотека Хронике села ; 39). - Стр. 806-833, 846.
9. Живковић, Новак, *Моравичке школе и учишћељи у XIX веку*. - Ивањица : Фото студио „Звезда“, 2005. - Стр. 423-424, 425, 429, 431, 452-453.
10. Кочовић, Д. [Добросав], „О потреби једне јавне библиотеке у Чачку“, у: *Чачански глас* (Чачак). - Год. 1, бр. 1 (16. јул 1932), стр. 3-4.
11. Марковић, Љубомир, „Филиповићев фонд“, у: *Читалишта и библиотеке у Чачку*. - Чачак : Градска библиотека, 1987. - (Библиотека Вукове стазе ; књ. 1). - Стр. 70-74.
12. Матовић, Маријана, „Легати (библиотеке целине) и личне библиотеке у Чачку : српско задужбинарско наслеђе“, у: *Зборник радова Народног музеја XXXV* (Чачак). - (2005). - Стр. 275-332 [штампано и као сепарат].
13. Матовић, Маријана, „Духовни споменик за незаборав“, у: *Дисово пролеће* (Чачак). - Бр. 39 (12-23. мај 2008), стр. 34-36.
14. Поповић, Драгомир С., „Миливоје Филиповић : (1871-1941)“, у: *Градац* (Чачак). - Год. 7, бр. 32 (јануар-фебруар 1980), стр. 46-60 [штампан и као сепарат, а прештампан у: *Глас библиотеке* (Чачак). - Год. 1, бр. 1 (децембар 1988), стр. 26-41].
15. Симић, Михаило, *Чачак и Чачани некад*. - Чачак : М. Симић, 2002. - Стр. 49.
16. Филиповић, Божидарка, „Моје успомене : (писане од 2. XI 1942. до 4. X 1954)“, у: *Изворник : грађа Међуошћинског историјског архива* (Чачак). - Бр. 6 (1989), стр. 201-219.
17. Филиповић, Миливоје, „Одступање 1915-1916.“, у: *Рајни дневници Ужичана : 1912-1918*. - Ужице : Историјски архив, 1995. - Стр. 499-502 [исти текст приредио Љубомир Марковић и објавио у: *Расковник* (Београд). - Бр. 53-54 (1988), стр. 45-50].

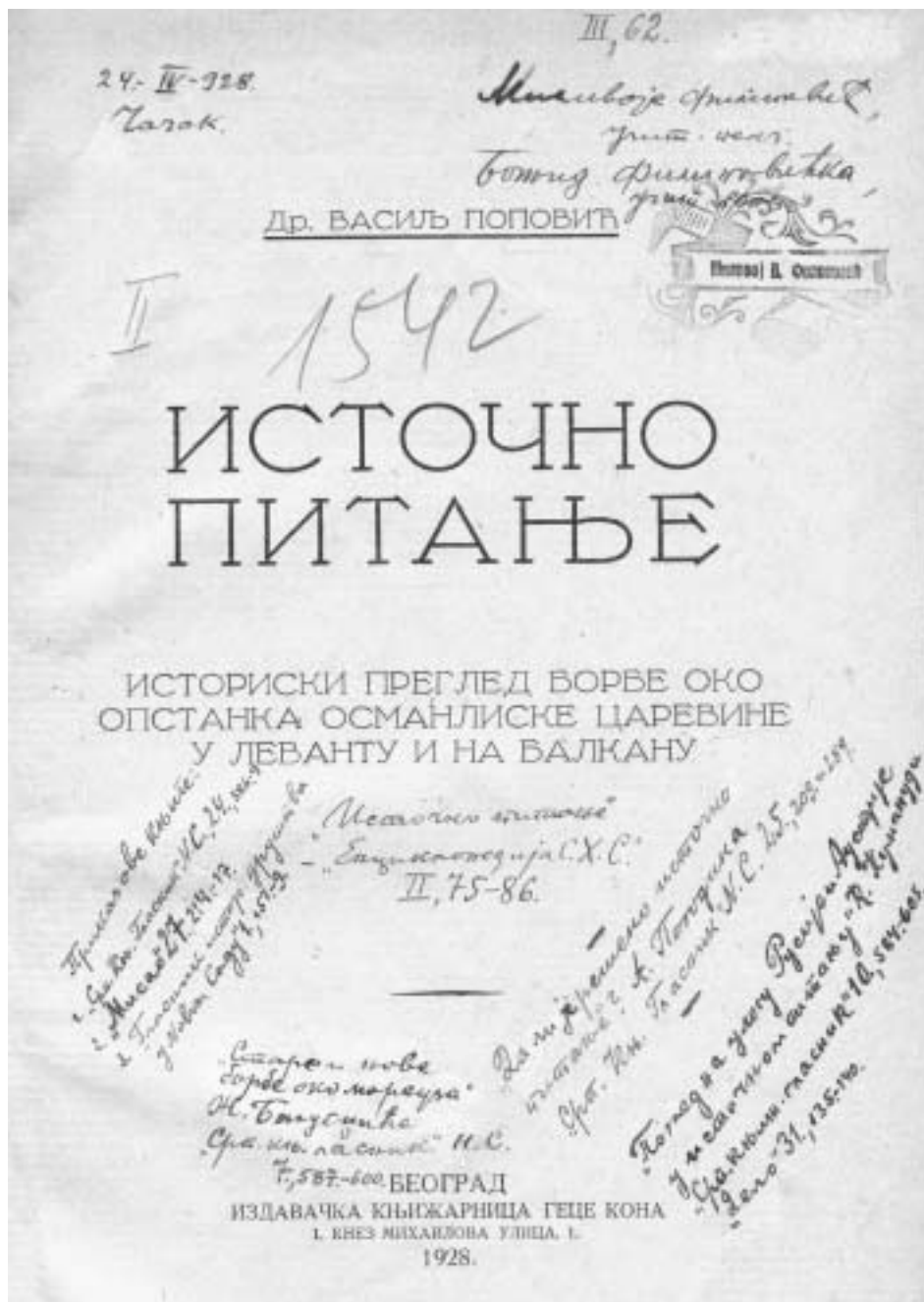
FOLLOWING THE TRAIL OF MILIVOJE FILIPOVICH'S NOTES

Summary

The theme of the article is formatted on the basis of the everyday professional work with the legacy - the bequeathed own library by the teacher pair Milivoje (Ravna Gora, 1871 - Chachac, 1941) and Bozidarka (Lazovic) Filipovich (Chachac, 1874 - Belgrade, 1959), which is the property of the Public Library „Vladislav Petkovic Dis“ of Chahchac for full six decades. Located in the science department this unrepeatable, unique and chronologically rounded off library as a whole consisting of about 4,000 exceptionally preserved monographic and series publications represents a piece of property of high importance for Serbian culture because it authentically testifies to the owner`s person and the spirit of the time of its arising. A separate curiosity of the legacy and a challenge to researchers are precious Milivoje`s marginal notes which are in the initial phase of professional processing for the capital Catalogue of Milivoje and Bozidarka Filipovich`s Legacy. This paper gives the basic legacy features and a selection of some twenty bibliographical items with an exhaustive comments of Milivoje`s marginal notes.

Key words: Milivoje and Bozidarka Filipovich, legacy, legacy catalogue, memorial library, library as a whole, marginal notes, the First World War

Marijana Matovich, M. A.

7 Ойћечесіџу на йолзу – марѓиналије Миловоја Филиповића

СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА
КОЛО XXXVII. БР. 248.

СВЕТОЛАНК П. РАНКОВИЋ

СЕОСКА УЧИТЕЉИЦА

РОМАН

У издању 1888-89 год. у селу Турмањевцу
српска књижевна задруга су се доста брзо издари-
тали у овоме роману: Учитељица, брбича
Филиповића, умирен Триво Савић, млади
својој Андријани, његовој, млади се. Сада
виђа се како његова обичај, навика,
учитељица је доста брзо у селу Турмањевца

БЕОГРАД
1954

Београд, у Београду, српска књижевна
задруга су доста брзо у селу Турмањевцу
и доста брзо су млади у Београду до сада.
Овај роман у издању задруге књижевне
српске књижевне задруге у Београду.

19 Верно сведочанство духа и интелекција књигољубца Миливоја Филиповића